

REDACTIA

Deak Ferencz-utca nrul 20.

ABONAMENTUL

Pe un an ... 20 cor.

Pe jumătate an ... 10 c.

Pe 1 lună ... 2

Nr-ii de Duminică pe an 4

coroane.

Pentru România și America

10 coroane.

Pentru România și străinătate

numeri de zi pe an 40 franci.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Deak Ferencz-utca nrul 20.INSERTIUNILE.
de un sir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 bani
de fiecare publicațiune.Manuscripte nu se
inapoiază.

Telefon oraș și comitat 502.

Politică și pedagogie.

(e) În ministerul de culte și instrucțiune publică din Budapesta închipuirea domnilor șefi mai mari și mai mărunți, este turmentată fără întrerupere nu atât de considerațiuni pedagogice, cât mai vărtos de visul ideii unui stat național unitar, — ca și când un astfel de stat ar fi culmea fericirii cetățenilor viitori din regatul ungar

Actualul ministru al cultelor, dl Apponyi, nu dispune de acest grad înalt de franchețe ce împodobește persoana unui Bánffy, de pildă. Iscusitul conte a știut foarte adese să-și înfășoare apostolatul ideii într-o haină de fineță, într-un fel de axiome-sofisme, care îl despart de compatrioții săi cu temperament mai excitabil, dar nu-l ridică la înălțimea de vederi practicate de cel dintâi dintre predecesorii săi de prevăzătorul baron Eötvös.

Contele Apponyi poartă pentru școlile maghiare aceleași sentimente ultra-șovinistice, de care am avut parte sub ministerul unui Lukács, Berzeviczy, și ceilalți experimenteratori.

De ce fel de isprăvuri este harnic dl Halász Ferencz, capul secțiunii învățământului primar în ministerul de acum și în ministerele trecute, s'a scris în coloanele acestei foi pe larg.

Domnii inspectori școlari regești, cu cercul de activitate asupra ținuturilor locuite de naționalități nemaghiare, au nu puține

răcori de dl Halász, de energicul patriot, autor al celebrului proiect de lege Berzeviczy și al multor măsuri îndreptate împotriva școlilor nemaghiare. Acești slujbași din provincie, mânați de aceeași râvnă excesivă ca și stăpânii lor din minister, își pricep misiunea așa: să bătuească școlile noastre cu tendințe periculoase, să le scoată la iveală multe defecte, și fără a se încurca în fazoane de pedagogie sau de drepturi, să le pregătească pentru *unificare, statificare*, care în cele din urmă nu-i alt ceva decât tot veșnica maghiarizare. Pioneri de soiul acestora, — când mai citesc și vorbirea cinică a ministrului Andrassy rostită în parlamentul țării, sunt foarte dispuși să considere legea dela 1868, legea cea incomodă, de învechită și vrednică să fie desființată... Domnii inspectori, funcționari subalterni, nu îndrăznesc să-și cuprindă misiunea într'un chip mai puțin banal, mai puțin dependent de aparențe înșelătoare. Știm, că este cu anevoc, mai ales în țara noastră stăpânită pe vremuri de »beamterii« nemți, ca umilul funcționar să se avânte până acolo, să declare șefilor săi: că multe dispoziții ministeriale, multe măsuri luate în pripă, ating deja marginile imposibilității și ale ridicolului...

Noi, cu toate acestea, credem că tocmai aici consistă misiunea domnilor dela periferie, a diferiților inspectori și comisari, de a raporta celor de sus: *Ce este, și ce nu este cu puțință? poruncile primite dela cen-*

tru au rezultatul dorit de autorii lor, ori poate rămân svârcoliri de răs, utopii?

Cu alți ochi vezi lucrurile și ființele la fața locului — dacă voești a le vedea, — și cu alți ochi le vezi între cei patru pereți ai unui cabinet din ministeriu, dacă pe de asupra te-a mai chemat odată și Fischer.

Domnii raportori, capabili de un curaj oare-care, de ceva sinceritate și de mai puțină ambițiune, ar avea cuvânt să vorbească din cele văzute și experiate, spunând domnului ministru, că *socoteala de acasă nu se potrivește nici odată cu socoteala din târg.*

Informațiuni sincere și exacte, date cu stăruință, ar contribui la netezirea multor asperități.

Căci, într'adevăr, în școlile noastre se întâmplă astăzi cazuri atât de ciudate, încât stai uimit în fața aberațiunilor ne mai pomenite.

Iată, între cazurile nenumărate, unul singur, care dovedește mai pe sus de orice îndoială adevărul afirmațiunilor noastre: La o prelegere — eram într'o școală cu limba de propunere românească — un elev răspundea biografia unui scriitor. Băiatul zicea: »X. s'a născut lângă *Noghiszeben*, a studiat tot la *Noghiszeben*... s'a dus pe urmă prin *Szerdahely* în *Szászváros*... a trăit și în *Coljvár* și în *Naghivárad*... — Ce-i asta?

Îți bate joc de limbă; numirile maghiare de localități rostite în propozițiile românești se pare că-i fac haz; domnul profesor este însă cât se poate de serios... Legea pre-

FOIȚĂ ORIGINALĂ A «TRIBUNEI».

CĂINȚA.

PIEZĂ POPORALĂ ÎN 3 ACTE.

De Ales. Muntean alui Vasile.

Persoanele:

Petru Tulbure, predicator pocăit.

Sanda, soția lui.

Maria, fata lor.

George Schiopul.

Șofron Pitic.

Simion Pitic, fiul lui Șofron.

Sofia } soțiile lor.

Lena }

Vasile Comănescu, proprietar de vii în Măderat.

Mircea, preotul.

Nicodin, judele.

Iosif, preotul.

Pavel Orbul, lăutar.

Ion, servitor la Comănescu.

Actul I se petrece într'un sat, de sub promontoriul Șiriei.

Actul II și III se petrece la Comănescu și într'un târg de țară din Pâncota.

Coriști, popor, procesie.

Actul întâiu.

(Scena reprezintă o casă fărănească bogată. Două odăi mari despărțite prin perete și culină. În dosul casei, grădină. În odaia din nainte,

cătră drum, două paturi, acoperite cu velințe curate, o masă în mijloc cu biblioteca, icoane lipsesc cu desăvârșire. La ridicarea cortinei, Maria deretică prin casă. O dimineață de Maiu senină, învioșătoare).

Scena I.

Maria, Petru, Sanda, mai târziu Sofia.

Maria: Așa! acum îi curat pe tot locul! (privește la pereți). Oare, Doamne, ce pot avea pocăiții aceștia cu sfântul Nicolae, cu sfântul George, cu sfântul Spiridon și ceilalți sfinți?! Uite, zău, și cât de rău șade o casă fără sfinți, (suspina). Păreții goi! Par'că-i pustie casa!

Petru (intrat în odaie): Cum vorbești, tu fiica mea?... Păcat strigător la ceriu!... Nu știi scriptura? N'ai fost la școală și n'ai învățat, că n'avem să ne facem chipuri cioplite?

Sanda: Adă, maichii, cartea. Mai citește-mi... O, făcă-ți Părintele și fie parte de fericirea raiului!

Maria (lui Petru): Iacă vorbeam, aci, singură, cu sufletul!... Mamă! Cine să nu-și dorească raiului? Și de-oi sluji păcatului, Dumnezeu făcă-mi parte de iad! (a parte) Par'că nu este molitvelnic, la preot, spovedanie, cuminecătură!!

Petru (apăsător): Da, da; nu-mi gândi însă la popi, la închinătorii crucii! Chipurile cioplite nu mântuesc sufletul. La Părintele ceresc, acolo-ți fie gândul și inima!

Sanda: Așa, așa, puiculița mamei. Drept are tatăl tău. Că vezi tu, popa acestora »din lume«, n'are grije de suflete.

Maria: Hm?

Sanda: Poți crede! Ce? Mircea-i mai bun ca

alții? Lasă! El caută numai să se îmbogățească, iar pentru asta are prieteni mulți și buni. Cine inghite satul? El cu prietenii lui! Notarul, birăul, dascălul și alții.

Maria: Tot de Scriptură vorbești, mamă, și, vezi că n'o țineti?

Sanda: Cum?

Petru: Noi? Scriptura? Și cutezi s'o spui în fața mea? Arată-mi fată rea și păgână ce ești!

Maria: Păgână eu? Să poate... dar cum să v'arăt și unde-oi ceti? Dac'oi află vre-un loc aci (arată scriptura) care nu vă place, îmi fac numai zile negre!... Aiăta vă spun, și-i adevărat, sfânta Scriptură zice: »Nu judecați, ca să nu fiți judecați!« Până voiu auzi hula împotriva părintelui Mircea, a birăului și altora, nu pot crede în pocăința voastră! (Se deschide ușa. Sofia intră).

Sofia: Domnul vă milue!

Petru:) Milue-te Domnul! soră Sofie!

Sanda:)

Maria (rece): Dee Dumnezeu bine, vecină!

Sofia: Da ce mai despăliți*) cu Maria?

Petru: Nu vrea să se pocăiască! Zice că hulim popii și pe oamenii din lume...

Sofia: Pe »ai cărnii?« cari »se îngrașă, se lărgesc« și la Domnul nu gândesc?.. Vezi bine c'o să țină cu ei... doar îi drag de careva!

Sanda: De-așa pacoste să mă ferească »Părintele!...«

Maria (glumind): Mircea?..

Petru (serios, grav): Ai grijă, Mario! că nici glumitorii nici colominătorii**) cei-ce batjocuresc

*) disputați.

**) calumniatorii.

tinde, împreună cu dl ministru și cu dl Halász, ca numele de localități să fie spuse *pe ungurește* chiar și dacă o carte este compusă numai pentru institute cu limba de propunere română... Acum eram curios, să aflu cum răspund elevii despre Crișuri, sau despre Blaj. Mi-s'a dat să aud următoarele răspunsuri: »Râul *Fehér-Chereșului* curge lângă *Chereșbánya*«...

Ce se fie oare *Chereșbánya*? Băiatul m'a lămurit: *e Baia de Criș!*

Frumos. Dar, s'auzim despre Blaj! — Școlarul continuă: »Orășelul *Balázsfalva* este situat pe locul, unde se împreună cele două *Chichilee*«...

— »Ce zici, că se împreună?« am întrebat.

— »Mă rog, așa-i în carte: *Chișchichileu* și *Noghi-chichileu*«...

M'am uitat în manual, așa era: *Kis-Küküllő*; n'am zis nimic, dar am observat că și dl profesor, cu toată sfortărea, își pierde aerul serios...

Când am ieșit din clasă, am regretat că n'a fost de față și un unguer *pricepător de limba noastră* românească, să audă și să se bucure d'asa progres... Și oare, dacă pentru o mai bună lămurire, am întoarce foaia, cam ce față ar face compatrioții noștri, când răspunsurile de mai sus ale școlarilor le-am traduce în ungurește, așa: *X-Y. Szibiuban született, Szibiuban tanult... később Mérkuria mellett Orástia felé haladt... Kluzsuban élt, valamint Orágye-máréban is*«... »*A Krisu-álb nevezetű folyó Bája-gye-kris közelében található*«... »*A Tirnáva-mika meg a Tirnáva-mare egyesülésénél fekszik Blázsu városka*«... Și așa la infinit...

Aceasta, evident, nu poate să fie instrucție și educație, ci o tristă rătăcire. De importanță este, pentru cazul descris mai sus, ca școlarii să cunoască toate numirile unei localități. Iar pentru atâta treabă, nu-i nevoie să stricăm și să pocim graiul bun și înțelept al cutărui popor. Căci, în sfârșit, și limba își are legile saie, care au să fie respectate în orice împrejurări.

Cine sunt vinovații, când se ivesc întâmplări d'acestea, așa de compromițătoare pentru seriozitatea învățământului din Ungaria?... De sigur vinovați sunt numai aceia, cari au făcut și fac *prea multă politică, și prea puțină pedagogie*.

Directorul poștei trimis în penzie. Schöpflin, directorul poștei din Oradia, în cercul de competență al căruia cad și afacerile postale din Arad, a fost trimis în penzie. Secretarul său Niedermann a fost transferat la Kassa, iar consilierul Rutter la Budapesta.

A fost timpul suprem. Căci conducere mai slabă cu greu se va fi aflat în țara întreagă. Plângerile noastre mai ales și toate arătările ce făceam, nu aveau nici un efect salutar. Sperăm ca cel puțin d'aci încolo să fie ordine exemplară.

Imoralitate politică. După ce face istoricul cum a intrat în tovărășie cu dl C. Burdia, câți bani a luat și cum l'a scăpat apoi dl Vlad, dl Birăuțiu încheie:

»*Procurorul a vrut să dea față cu mine; Secretarul Günther a zis, că trebuie să-mi iau răsplata;*

Guvernul m'a ținut de omul lui; Burdea m'a avut în buzunar;

Iar eu: Râd în pumni și — sunt liber«.

Dl Birăuțiu are motive să râdă în pumni. În viața publică românească nu e de iertat să se poată petrece însă astfel de lucruri, nu e de admis o asemenea apărare.

Aproape jumătate an d-sa a slujit politicei guvernamentale a dlui Burdia. Și e numai o întâmplare că a putut să scape din »buzunarele« dlui Burdia. Dacă nu-i cum-părau alții tipografia și foaia, desigur că urmă să facă politica dezastruoasă pe care tot Românul cu inimă o osândește.

D-sa declară de altfel că se retrage din politică.

A fost păcat că a intrat.

Wekerle contra 48-iștilor. »*Neues Pester Journal*« publică niște cuvinte aspre zise Joui la

adresa kossuthiștilor. Wekerle nu aprobă atitudinea răsboinică a lor și stăruința de a da tonul în toate. Acestea-s cu atât mai de neînțeles, în cât mulți dintre kossuthiști până mai eri alături au fost — liberali. Însăși Batyányi, secretarul de stat, care are mereu pe buze cuvintele independentă și 48, — nu de mult era încă aderent al tranșacției dela 1867.

E foarte firesc, a zis Wekerle, că 67-iștii rămași credincioși programului lor politic, nu pot privi cu nepăsare intrigile kossuthiștilor, cari dacă vor urma cu uneltirile lor, în coalitție ruptura va fi tot mai mare.

Cuvintele acestea ale lui Wekerle au produs mare supărare între kossuthiști.

Tisza împotriva guvernului. Intreaga presă maghiară comentează foarte viu cele petrecute în adunarea din urmă a comitatului Bihor. Fișpanul Glatz luase adică mai multe măsuri cari jigneau dreptul autonom al comitatului și cercul de competență al vicișpanului. Dr. Miskólczy la vremea sa a și apelat chestiile la ministrul de interne. Acum au ajuns să se desbată în sala comitatului. Fostul prim-ministru conte Tisza a ținut o vorbire strașnică împotriva fișpanului care nu cunoaște legea și vrea să cârmuiască după bunul său plac, iar congregația, cu mare majoritate i-a dat dreptate și astfel a blamat urât pe fișpan.

Iată de altfel raport asupra acestei afaceri: Contele Ștefan Tisza care de atâtea luni de zile șede retras pe moșia sa dela Ungra, Mercuri a rostit o cuvântare care formează obiectul de discuție al întregii prese ungurești. Se cunoaște pe tonul tuturor ziarelor coalitționiste grija și frica ce a pus stăpânire pe actualii noștri oblăduitori acum când leul dela Ugra își scutură coama.

Prilejul cu care a găsit de cuviință să reîntre în arena politică este de altcund destul de neînsemnat: abuzurile și violările de lege ale fișpanului din comitatul Bihorului, Glatz Antal. Într'un ton de perfectă politeță cavalerescă, contele Tisza a vestejit purtarea dlui Glatz care a făcut presiune asupra unor funcționari de-a nu-și pune candidatura la alegerile de membri în congregație pe cuvânt că funcționarii nu pot fi membri nealăturați și liberi ai congregației ci sunt supuși înfrunților de sus. Contele Tisza a respins această acuză la adresa funcționării din comitat.

Veștejind și alte abuzuri evidente ale fișpanului, Tisza a spus următoarele cuvinte mândre și frumoase: »Vă rog să mă credeți că pentru mine este atât de indiferent tot ce se scrie despre mine, încât nici nu mai citesc aceste articole. Nu pot să am decât un zâmbet plin de milă pentru cei ce mă acuză de complicitate cu guvernul Fejér-

adică, nu vor intra întru împărăția lui Dumnezeu!

Maria: Grijă celui de sus!

Sanda: Acela să te milue, drago...

Sofia: Taci, tu, și mi-te pocăește că ți-o fi bine!

Petru (agitat): Și-o să fii fericită, într'o săptămână..., într'un cias... Fratele Simion vreă...

Maria (întrerupe surprinsă): Ce vreă? Nu pricep, spuneți-mi și mie!

Petru:) Nu, dară, că »nu ți-i dat« încă să

Sanda:) pricepi. Pocăește-se și îndată te vei lumina!..

Maria (bănuind): Nu cumva mi-ați aflat norocul? (ironic) Un noroc »pocăit«.

Sofia (afinsă): N'ai să vezi raiul în veci!

Petru (mânios, pe 'nfundate): Ei, ei, fată, fată. Ne ascultătoare și rea te-ai mai făcut!

Sanda (simulând iritare): Auzi, maichii! mi-e rușine, dar ar trebui să iau mătura la tine!

Maria: Să mă pocăiți cu săla!.. Să mă bateți!.. frumoasă, minunată pocăință... vedeți! părintele Mircea nu umblă vânzând sufletele oamenilor! Lăsați și voi pe tot natul cui să închină. Avem noi destul lucru pe afară, ce să perdem vremea cu pocăință? (ese, izbind ușa.)

Scena II.

Precedenții, afară de Maria; apoi Șofron, Simeon.
Petru: Să ne rugăm la Părintele pentru fata asta, surori, că-i vai de sufletul ei. Văzurăți cum vorbește?... O înșală Avizuha!

Sanda: Că bine zici, să ne rugăm!

Sofia: Și să plângem cu plâns curat. (Toți ingenunchiază.) (Intră: Șofron și Simion, tăcând. Ingenunchiază alături).

Petru: (deschide scriptura, cetește). »Adevăr, adevăr zic vouă, de nu veți fi ca pruncii, nu veți intra întru împărăția lui Dumnezeu!«

Sanda (îndoielnică): Să nu fie, oare, un semn dela părintele, că fata are dreptate?!..

(Toți să ridică, fulgerați).

Petru (negru de mânie): Tu nu pricepi nici azi, Sando, cum să înțelege aci cuvântul?

Sanda (naiv): Cum să se înțeleagă?... Așa, cum este scris!

Sofron: Sora noastră crede și-acum în preoți?

Simeon: Cari poartă haine lungi și șad pe scaune în frunte pe la ospetele necredincioșilor?

Sanda: Eu sunt pocăită, știți voi! Pe Maria înc'ăși vrea s'o vad fericită; dar tot dela voi am auzit, la adunare, că n'avem să credem vorbele popilor, ci numai *ce este scris*. Acum pentruce zise *Petru, că versul Scripturii altfel să înțelege și nu cum este scris?*!

Simeon (în ton declamatoric): Cuvântul spune adevărul, și Cuvântul e Cristos!..

Șofron: ... Și nici o iotă și nici o cirtă nu va trece din lege; că cerul și pământul vor trece, iar Cuvântul nu va trece!..

Petru (tremurând, cu diinții strânși):... Să fim ca pruncii însămnă: să fim nevinovați, buni ca ei!..

Sofia: Și să nu ținem mânie, cum nu țin pruncii, numai până apune soarele!

Sanda (naiv): Eu... eu o știu pe Maria mea fată bună, nevinovată. Mănioasă?... Nici odată n'a fost până la apusul soarelui!

Petru (aproape să zburnească): Taci! Tu ești o proastă, că eu nu știu carte; Maria știe, dar nu vrea să priceapă... Nu-ți umble gura fără tine, ai înțeles?

Sanda (îndoielnică): Poate... poate!..

Șofron (luând altă vorbă):... Cu mila Domnului și cu dragostea »Părintelui« venim la voi, fraților, aduși de un gând mare... Așa ne-au descoperit »Cuvântul« să venim aici și să vă cerem pe Marie să-i fie lui Simeon al nostru soție. Vezi bine! Numai de o vrea să se pocăiască și ea.

Petru (mai senin)! Știam, că ne iubiți, pentrucă așa vrea Domnul!.. I-am și spus Mariei, c'o fericim, iată știe și sora Sofia, muerea Ta!

Sofia: Știu, dar nu pot crede s'o abatem cătră noi!

Petru:) Cu voia Părintelui, soro!..

Petru: Noi Vă mulțumim pentru iubirea frățască. Vom căuta să deșteptăm capul ei cel întunecat, dar și pân' atunci răspundem, că Maria ori vrea, ori nu, — trebuie să ne asculte. Suntem părinții ei!..

Simeon: Eu o iubesc din inimă curată, căci să zice: »Și va lăsa omul pe tatăl său...

Sofia (lăcrimând):... Și pe maică-sa...

Petru (ca aer de proroc): Și vor fi amândoi un trup!..

Șofron: Suntem mulțumiți, prea bine: (Sofiei) Haidem, dragă, să vedem de ale plecării... Carele sunt încărcate...

Simeon: Da, și Cermeiul e depărțitor...

Sofia: Mai rămâneți cu sănătate.

Domnul vă milue: *Petru:* Așteptați-ne, fraților, că și noi suntem gata... Putem pleca îndată... (pleacă toți în dreapta. Pauză. Se aude deschizându-se poarta. *Petru, Sanda, în caz trec spre drumul mare. În vremea asta Maria își vâră capul pe fereastră râzând veselă.)*

Petru:)
Sanda:)

(Va urma).

Vorbirea deputatului V. Goldiș,

ținută în ședința dela 13 Decembrie.

Vasile Goldiș: On. Dietă! Preastimații din deputați de sigur vor fi cu considerare la situația grea, în care mă aflu când trebuie să iau cuvântul după vorbirea unuia dintre cei mai renumiți oratori nu numai ai Ungariei, ci ai lumii întregi (S'auzim!). Cu toate acestea, datorința mă îndeamnă să spun, ce trebuie să spun cu aceasta ocaziune. Insemnatatea instrucției publice o cunoaștem cu toții, deci nu trebuie să accentuez valoarea ei, căci toți suntem pătrunși de ea. Cel puțin eu subscriu cu toată dragostea cuvintele renumite ale constituției elvețiene din 1798: »luminarea e mai presus de bunăstarea noastră«. Dar cu toate, că suntem pătrunși de valoarea ei, trebuie să constatăm, că în Ungaria totuși stările în aceasta privință lasă mult de dorit. Cu oare care amărăciune trebuie să constatăm, că pe deoparte marea sărăcie a țării noastre, pe de altă parte colosalele jertfe aduse pentru militarism ne-au adus în o așa situație, încât ne lipsesc condițiile materiale, ca în Ungaria să putem face de prezent politică de-o concepție mai înaltă pe terenul instrucției publice.

De altfel aceasta a accentuat-o și dl ministru de instrucție publică în vorbirea sa. Ne lipsesc mijloacele; guvernului pe acest teren îi sunt legate mâinile. Astfel nici eu nu vă voi molesta cu o politică de o concepție mai înaltă pe terenul instrucției publice, nu mă voi folosi de mijloacele, ce fac efect, ci îmi voi exprima părerea asupra unei dorințe, despre folosul căreia mă voi strădui să conving atâta pe on. Dietă cât și pe dl ministru de instrucție publică. (S'auzim, S'auzim!)

Înainte de ce a-și reveni asupra esenței lucrului, îmi iau voie să fac câteva observări. În săptămânile trecute din o parte ni s'a imputat, că noi formăm un partid confesional. În contra acestei acuze nici n'avem ce să protestăm, căci în partidul nostru sunt rom. catolici, gr. catolici, gr. orientali, protestanți; doar numai o confesiune lipsește din partidul nostru, dar cu timpul și aceea va fi. Deci nu formăm partid confesional. Cu toate acestea, reprezentăm și interesele confesiunilor, căci afacerea confesiunilor este afacere regnicolară și dacă un partid reprezintă interesele vre unei confesiuni, așa cred, că sprijinește interesele țării și vorbește despre o afacere regnicolară. Doar însuși ministerul a cărui buget e la deșabateră, se ocupă și cu afaceri confesionale.

Am spus acestea din motivul, că în partea primă a observărilor mele, mă voi ocupa numai de chestii confesionale.

Îmi iau voie să atrag atențiunea dlui ministru asupra unei împrejurări. În declarațiile ministeriale, dar și în analele statistice, precum și în statistica conscripției din 1900 gr. orietalii sunt consecvent luați împreună, de și e știut, că în Ungaria sunt două biserici gr. orientale, de sine stătătoare independente una de alta: ș. a. biserica gr. or. română și biserica gr. or. sârbă. Care deci voeste să studieze cu seriozitate Ungaria din punct de vedere confesional, va trage consecințe ce nu corespund stării faptice a lucrurilor. Bisericile protestante sunt luate corect, separat.

Îmi iau deci voie să rog pe dl ministru ca pe viitor datele referitoare la acestea două biserici să se adune separat, căci biserica gr. or. sârbă are cu totul alte instituțiuni, decât cea gr. or. română. Astfel are mitropoliți deosebiți, capul bisericii gr. or. sârbești e patriarhul din Carloveș, iar a celei gr. or. române, mitropolitul din Sibiu.

Cred că dl ministru va vedea cât de corectă este această observare.

Fac o altă observație, cu ceva mai gravă și ce poate va face rezsenz între unii deputați. De un timp încoace, așa de vre-o 5, 6 până 10 ani am observat, că în anualele statistice, în dispozițiile ministeriale, biserica gr. or. română e numită consecvent biserica gr. or. valahă.

Această numire e în contradicție cu dispoziția legii. Vă voi convinge, că această numire nu-i legală, ci chiar ilegală. În Ungaria nu este biserică gr. or. valahă, ci numai biserică gr. or. română. Dela 1868, de când e constituția în țară, nici o lege n'a numit biserica gr. or. română de biserică gr. or. valahă. (Citește legile despre această numire.)

Eu nu voesc să fac capital din aceasta, căci

numirea de valah, nu e nimic dehonestăitor. Nu vreau să cred, că statisticele se fac cu gând de a ofensa, dar nu înțeleg motivele, de ce să adoptăm această numire, când se face cu scop de a șicana. (Strigăte: De ce nu?)

Pentru că în lege »român« e numirea. (Zgomot. Prezidentul sună). Pretindem să rămâneți la aceasta numire și să vă țineți de numirea legală.

Acestea sunt observările ce mi le-am făcut, ca introducere la vorbirea mea. Revin acum asupra proiectului de buget. Asupra administrației centrale voi face câteva reflexiuni. (S'auzim. S'uzim!) Pentru aceasta în buget e luată suma de 1.226.450 cor. Aici i-se face cea mai mare nedreptate bisericească gr. or. române. Ca să fiu mai bine înțeles, voi ceti câteva date statistice. După acestea în 1904 au fost parohii rom. catolice, 3231; pe teritoriul episcopiei Eperješului și a Muncaciului, gr. catolice, rutene și maghiare 578; gr. catolice române 1529; gr. or. române 1863; gr. or. sârbe 271. Biserica gr. or. cuprinde în sine de tot 2113 parohii matre, cea evanghelică 894, cea reformată 2010, cea unitara 109, și cea izraelită 555.

În 1904 preoți de sine stătători au fost: rom. cat. 2764, gr. cat., ruteni și maghiari 313, gr. cat. români 1025, gr. or. sârbi 193, gr. or. români 1786. Gr. or. de tot au fost 1985. Evanghelici 882, reformați 1967, unitari 109, rabineri 391.

În 1904 raportul școalelor confesionale în procente exprimat era următorul: rom.-cat. 32.15%, gr.-cat. 12.14%, reformați 11.31%, gr.-or. 10.57%, evanghelice 8.26%, izraelite 2.09%, unitare 0.22%.

Din aceste date statistice se poate vedea, că biserica gr.-or. atât în ce privește parochiile matre cât și a preoților de sine stătători, dar mai ales în ce privește școalele confesionale, urmează imediat după biserica rom.-cat., atât ca număr cât și ca însemnatate.

Cu privire la școale, lucrul se vede și mai lămurit, căci raporturile ministeriale spun, că după cele ungurești, și multe, 2339 sunt școli cu limba de propunere românească.

În administrația centrală a ministerului de instrucție publică sunt aplicați 2 secretari de stat, 6 conzilierii ministeriali, 10 conzilierii de secție, 11 secretari, 9 vice-secretari și 8 concepști, de tot deci 46 de oficanți.

Dar în oficiile mai înalte din ministerul de instrucție publică nu e aplicat nici un român gr.-or. (Strigăte: Cum să nu:).

Prezidentul: Liniște!

Valile Goldiș: Nu voesc să spun că ar fi justă acee pretențiune ca naționalitățile în raport cu numărul lor să fie reprezentate în toate oficiile. Să mi-se dea însă voie, on. Dietă, că totuși e îndreptățită dorința, ca biserica, care îndeosebi prin proiectul despre regularea salariilor învățătoarești e în cea mai strânsă legătură cu ministerul de culte, în oficiile mai înalte ale ministerului ce se ocupă cu acestea afaceri, să fie reprezentată măcar prin un fiu al ei. Cred, că dintre 3 milioane de români, doar se va găsi un patriot. (Sgomot, prezidentul sună). Ar fi foarte trist, când s'ar crede, că pentru aceea nu se aplică acolo nici un român, căci între 3 milioane de români nu se găsește nici om cult, care să poată ocupa rangul de consilier de secție, sau consilier ministerial și tot odată să fie și patriot.

În șirul majorității încă sunt gr. or. români și doar sunt cunoscuți de atari patrioți, încât în adevăr se pot mândri cu patriotismul lor. Poftiți aplicații pe aceia, și ori și cât vor fi ei dușmani partidului nostru, noi vom fi mulțumiți cu ei, căci nu pretindem, ca dintre noi să alegeți pe cineva.

Dl ministru de culte, care nu odată a dat probă despre cultura europeană, ce-o are, va înțelege vorbele mele, căci în ministerul de culte afacerile confesionale sunt concretizate unor oameni, cari nu se pricep de fel. Nu însă din reavoință, căci nici pe lângă cea mai mare bună voință nu poate să refereze temeinic despre instituțiile unei confesiuni, dacă nu le cunoaște din fir în păr, dacă nu cunoaște modul de gândire a poporului respectiv, psihologia lui, precum ar ști cine le cunoaște toate aceste.

E acesta un gravamen vechiu față de biserica gr.-or. română. Forurile competente au intervenit de mai multe ori la ministerul de instrucție publică, ca să se numească acolo om gr.-or. român, care să aibă influință la aranjarea afacerilor și în care, firește, guvernul să se poată încrede.

Revin acum asupra altui gravamen față de biserica gr.-or. română. (Iaritate). D-nii deputați, se

înțelege, rîd la acestea, căci nu vă doare. Dar pe noi ne doare. Vă rog numai la una, ca durerile fieștecăruia să le ascultăm cu bărbăția cuvenită (Aprobări).

Înainte de-a reveni însă asupra acestui gravamen, îmi iau voie să vă înșir câteva date statistice, căci numai așa pot să fac lumină clară, asupra spuselor mele. După conscripția din 1900 poporul din țară după confesiune s'a împărțit în modul următor: rom.-cat. 8.198.497, reformați 2.427.232, gr.-or. 2.191.199, gr.-cat. 1.841.272, evanghelici 1.250.560, izraeliți 831.102, unitari 68.857.

Și în acestea conspecte gr.-or. sunt luați împreună, ca și în rapoartele anuale statistice. M'am interesat de afacere și din datele congresului din Sibiu am aflat, că numărul creștinilor gr.-or. români e de 1.738.896. Să vedem cum ajută guvernul aceasta biserică și plîngerile întru cât au bază. Reformați și luterani sunt în țară 3.686.092 deci 21% gr.-or. 13%. Din ajutorul de stat bis. gr.-or. capătă de tot 200.000 cor. iar reformați și luteranii 3 milioane de cor. Deci de zece ori mai mult decât s'ar cuveni după raportul numeric. (Sgomot). Gravamenul e și mai învederat, dacă luăm în socoteală numai bis. gr.-or. română. Ea capătă 98.000 cor. ajutor de stat, și anume: metropolia din Sibiu 50.000 coroane, dieceza Aradului 20.000 coroane iar cea din Caransebeș, 18.000 cor. E de observat, că din cele 30.000 cor. ce se dă pentru dieceza Aradului, se detrag deja de 10 ani, câte 6000 cor. anual, sub titlul de leafă pentru oare-care catichet din Timișoara, ce însă n'are nici un înțeles, căci biserica nu capătă ajutor pentru scopuri de catichisare.

1.738.896 de suflete române, capătă deci un ajutor anual aproximativ ca jidanii, cari în buget figurează cu un ajutor de 92.000 cor. Căpătăm mai puțin decât 68.551 unitari, care se împartășesc de un ajutor de 115.800 cor. (Strigăte: Sunt buni patrioți!)

Sunt în deplină convingere, că dl ministru văzând că acestea gravamene sunt adevărate și că dorințele noastre sunt juste și drepte va afla modrul să le lecuiască.

Nu trebuie trecut cu vederea, că cea mai mare parte a poporului român aparține bisericii gr. or. și e învederat, că doar nici un popor nu stă în așa strânsă legătură cu biserica sa ca și cel român. Dacă dl ministru va sana plîngerile bisericești gr. or. și gr. catolice române, ce nu va costa mari jertfe, îl asigur, că și poporul român îi va fi recunoscător; se va întări în poporul român convingerea, că în aceasta țară fiește căruia i-se dă ce i-se cuvine, și atunci și poporul român se va purta cu aceiași dragoste față de patrie și de stat. (Mișcare în stînga și în stînga extremă. Prezidentul sună).

Cred, că e în interesul guvernului, ca să aducă pe cetățeni în legătură cât mai strânsi cu patria și instituțiunile ei. (Aprobări în mijloc).

În câteva cuvinte trebuie să fac amintire și despre știință, căci și aceasta aparține instrucției publice. Și în adevăr, în țara noastră nu prea este știință, on. Dietă, și aceasta ne servește spre marea durere.

O voce (din stînga): Aceasta o spui numai dta!

Vasile Goldiș: On. dl deputat zice, că aceasta numai eu o spun. Îmi voi lua voie să citesc referitor la aceasta un articol de fond din organul cel mai de frunte al coaliției. (S'auzim!) »Budapesti Hirnap« scrisese în vară următoarele: »Să aruncăm o reprivire asupra așa numitei literaturi științifice. E bogată literatura noastră didactică; îndeosebi profesorii noștri dela școlile medii au produs o atare literatură, ce la alte popoare abea se găsește, dar cărțile școlare n'au nici o valoare.

»Dacă voim să facem scrutări științifice în ori care ram al științei, vom observa în mod uimitor, că afară de limbistică și istoria patriei, nu ne putem folosi de produsele științifice maghiare, ci trebuie să răcurgam la limbă străină«. (strigăte în dreapta: Cea românească!)

Aceste vorbe corespund adevărului. Și să-mi credeți, că aceasta o pot constata numai cuprins de durere și mi-ar plăcea foarte, dacă viața publică maghiară ar fi pătrunsă de spiritul științei, căci atunci în jurul dreptății s'ar da luptă numai cu armele științei și îndeosebi noi, minoritatea, care în adevăr credem în dreptatea cauzei sfinte ce servim, am fi scutiți, ca în contra noastră să

întrebuințați și altfel de arme decât cele ale dreptății și științei (sgomot).

Lengyel Zoltán: Da, dar reciproc!

Vasile Goldiș: M-aș foarte bucura deci, dacă viața științifică maghiară ar lua dimensiuni tot mai mari. (sgomot).

Markos Gyula: Nu noi lucrăm contra voastră, ci voi contra noastră! (sgomot!)

Prezidentul: Rog pe dl deputat Markos, să nu conturbe pe orator!

Lengyel Zoltán: Aici în lăuntru vă place să jucați rolul mielului! (S'auzim! s'auzim! Prezidentul sună.)

Vasile Goldiș: Dacă astfel s'ar schimba relațiile, atunci în adevăr am putea să discutăm sine ira et studio. (sgomot.) E interes obștesc ca să atragă deci atențiunea dlui ministru și asupra acestui lucru. Și regret din cale afară, că în acea monumentală vorbire chiar despre aceasta n'a făcut dl ministru nici o amintire (sgomot.)

V. Goldiș: On. Dietă! Prima cauză a acestor stări e, că în Ungaria dreptatea nu-i prea iubită.

Somogyi Aladár: Vorbește numai despre D-ta! (S'auzim! S'auzim!)

Vasile Goldiș: Căci știința e dreptatea, știința-i natură. Cum să iubim deci știința, dacă nu iubim dreptatea? (Sgomot mișcare).

Prezidentul: Linște, dlor deputați!

Vasile Goldiș: Numai zilele trecute am auzit din partea unui om maghiar, care are chemarea să se ocupe cu știința, spunând cu voce tare, că gândul maghiar e mai presus de gândul științific. (Sgomot)

Aceasta-i o propoziție fără înțeles, căci e cu neputință, că gândul maghiar să fie în contradicere cu spiritul științei...

Barabás Béla: Pâinea mai nainte apoi friptura!

Vasile Goldiș:... căci aceasta ar fi în contradicere cu dreptatea și cu legile naturei, ce contra legii nu întrebuițează nici un fel de frază.

Arată cum știința în Ungaria nu se poate desvolta, căci și tinerimea universitară e eschisă de-a cerceta universitățile străine. Mișcarea științifică se poate vedea în ziarele periodice. Din datele statistice din 1900 se vede, că în Ungaria erau 598 foi periodice, se înțelege în tot felul de limbi, iar în 1904 în Ungaria veneau din străinătate 1569 foi periodice.

Lengyel Zoltán: Da, în câte un exemplar.

Vasile Goldiș: Atunci nu-i fidel anuarul datelor statistice.

Lengyel Zoltán: Înaintea străinătății, înaintea României voiești să ne presinți, ca pe un popor sdreanță. (Sgomot)

Prezidentul: Nu întrerupeți pe orator, căci e contra regulamentului.

Lengyel Zoltán: Asta-i denunțare în afară.

Vasile Goldiș: Academia maghiară are chemarea să răspândească știința; dar ni-e cunoscut tuturor, că activitatea acestei academii se mărginește aproape la traduceri din limbi străine. Academia capătă dela stat un ajutor de 90.000 cor. pentru perfecționarea științei, și cred on. Dietă, că dl ministru ar proceda corect, dacă ar face posibil cumva, ca să împrietenească academia maghiară cu știința. (Zgomot).

Spune apoi, că instrucțiunea dela universități lasă mult de dorit. Citește din »Budapesii Hir.« un articol, în care se spune, că universitatea a ajuns un fel de grad, de unde profesorii încearcă a-și face carieră politică, întrând întâiu în Dietă și de acolo se îndreaptă spre ministere, devin secretari de stat ba chiar și ministrii. Invățământul universității trebuie reformat.

După ce cere a treia universitate pentru Arad, trece asupra afacerilor școalelor medii. Rectorul universității din Budapesta, dr. Henrich Gustáv, a declarat în o vorbire, că din școalele medii tinerii ies cu pregătiri atât de slabe, încât nu sunt în stare să-și continue studiile universitare.

Această declarație competentă trebuie să ne pună pe gânduri, și să ne întoarcem privirea asupra învățământului din școalele medii. Să căutăm cauzele. Prima cauză e, că candidatul de profesor nici odată nu învață la universitate, ce ar trebui să propună și cum ar trebui să propună. Eötvös Loránt, profesor universitar a zis, că 90%, dintre candidații de profesor ar trebui trântiți, dar sunt necesități să treacă 80% ca să poată îndeplini locurile vacante.

A doua cauză este, lipsa de control a oamenilor de specialitate. Ce se întâmplă în astfel de

împrejurări? Dacă prim-directorul se pricepe la limbi, profesorii de sub stăpânirea sa pun mare pond pe acestea studii, iar față de celelalte nu-și împlinesc datoria, căci ș'asa n'are cine să-i controleze.

A treia cauză e numărul cel mare al elevilor. Nici în o țară maximul pentru o clasă nu e așa mare, ca la noi. Până când în Franca maximul e 40—35—30, până atunci la noi e 60. Se înțelege că între astfel de împrejurări nu poți ajunge la nici un rezultat. Trebuie făcut capăt acestor țări, nu așa însă, că vom înmulți școlile medii, căci acestea deja până acum sunt prea multe, ci trebuie delăturate cauzele, ce determină tinerimea să cerceteze numai gimnaziul. Intre multe cauze locul întâi îl ocupă legea de calificare. Când școala civilă nu cvalifică pentru nimic și când gimnaziul cvalifică pentru ori și ce, e lucru firesc, ca părinții să-și dea copiii în școlile gimnaziale. Eu nu înțeleg însă de ce trebuie să aibă examen de maturitate micii oficanți, când poate să-și facă datoria și atunci, când au terminat școlile civile. (Aprobări).

Dupăce mai arată și alte cauze, cum d. e. se dă dreptul de voluntar numai celor ce absoalvă gimnaziul, cum studenții sunt prea îngrămădiți cu studiile, căci orele sunt puține, și ei trebuie să învețe acasă, vorbește despre școlile elementare. Atrage atențiunea d-lui ministru asupra unor abuzuri, ce probabil se fac fără știrea lui. Articolul de lege XXVI din 1893 *despre leafa învățătorilor nu e aplicat corăspunzător literilor și spiritului legii*. De un timp ministerul aplică legea așa, că unde este școală de stat, acolo nu dă nici un ajutor școalei confesionale, ori are nevoie de el ori nu.

Tot așa se aplică rău alineatul 10 din aceea lege. În 1893 s'a staverit venitul cel capătă învățătorul dela comunele bisericesti și politice. Dar sunt comune, cari de-atunci au sărăcit și nu pot da învățătorului leafa satorită atunci. Cer deci ajutor dela stat, ce însă nu-l capătă explicându-se fals legea. Atrag atențiunea d-lui ministru asupra acestor lucruri mai mari nedreptăți ce se fac cu darea suplimentară de 5% și cu averea fondului școlar. Legea prescrie, că dacă în o comună confesiunea susține o școală, și dacă pentru susținerea școlii plătește o dare de 5% atunci nu-i ertat să fie îngreunată cu mai multă dare (Citește legea).

Arată cum se face abatere dela această lege și școlile confesionale sunt îngreunate cu dări mari, mai ales unde sunt și școli comunale, căci și darea pentru acestea o plăsc cele confesionale. Aduce o pildă. Parochia gr.-or. română din comuna Toracul-Mare a plătit dela 1889 începând pentru susținerea școalei comunale 15.919 cor. când școalele ei au fost îngreunate cu o dare suplimentară de 20%.

O voce: (Din stânga) Unde-i aceea comună?

Vasile Goldiș: În comitatul Torontal. Tot acolo credincioșii noștri din Valcani contribuiesc cu 30% pentru susținerea școalei comunale, când pentru a lor plătesc 25%. Se înțelege, oamenii carisunt aplicați acolo, nu cunosc legile. Nimeni nu se interesează și nu știe nimeni, ce nedreptate se face. De-aici provin multe nemulțumiri.

Tot așa se întâmplă și cu fondul școlar. Legea din 1868 spune lămurit, că acolo unde nu este școală comună sau de stat, acolo venitele din averea fondului se întrebuițează pentru ajutorarea învățătorilor sau școlilor confesionale.

Imi iau voia a atrage atențiunea on. ministru de culte, că aceasta lege în multe locuri nu se execută.

De patru-cinci ani dela multe școli s'au detras dreptul de-a întrebuița averea fondului. Ca să vedeți ce fel de documente reale întrebuițează, amintesc aici, că în comitatul Arad, în comuna Cuvin sau Groși sau Cicir antistia comună a adus la cunoștința comunei bisericesti, că-i detrage întrebuițarea averii fondului. Acesta-i atentat contra intereselor instrucției publice.

Arată apoi că planul de învățământ e rău întocmit, și nu se poate aplica cum trebuie.

Vorbește în sfârșit despre viața religioasă și biserică. Ministrul vede în culori foarte frumoase starea religioasă a țării, când zice, că un creștin trece dela o religie la alta nu pentru că ar fi ne-religios, ci chiar pentru marea lor religiositate au devenit, bapțiști, nazareni, și membrii alor altfel de secte. Lucrul nu stă așa, aceștia au părăsit religia lor pentru că de fapt, n'au fost reli-

gioși. E fapt, că în Ungaria sentimentul religios slăbește zilnic.

Și autoritățile administrative în loc să pună stavilă acestor curente, le dă teren liber. Pretorii și pe notarii credincioșii bisericei noastre îi îndeamnă să treacă la astfel de secte crezând, că dacă se vor lăpăda de religia lor, îi va putea mai ușor direge. (strigăte! Maghiariza!) Nu cred, că guvernul de instrucție publică, ar vrea să maghiarizeze cu forța. E fapt însă, că administrația pe atari oameni îi ia sub oblăduirea sa.

În declarațiile ministrului nicăiri nu se face amintire despre concubinate. E un mare pericol social acesta, doar cel mai primejdios pentru întreaga țară și acesta se lățește mai ales în părțile sudice. Ea cеста un rău, cu care trebuie să ne ocupăm și se aflăm modalitățile pentru a-l stărpi, căci demoralizează. Moralitatea să fie basa adevăratului patriotism, a adevăratei iubire de patrie căci iubire de patrie fără moralitate nu poate să existe (Aprobări).

Scandal mare în Dietă.

Interpelarea dlui dr. Vlad. — Burdia cum-pără „Poporul Român“. — Serviciile josnice. — Magistratura în politică.

În ședința de Luni dl Vlad a tras masca de pe guvern, l-a dat gata pe Burdea și a arătat în toată goliciunea pe Polónyi, dovedind cum s'a folosit de magistratură pentru interese politice.

Iată vorbire a dlui Vlad :

Dr. Aurel Vlad: Domnilor deputați! Votarea îndemnității fiind o chestiune de încredere, va trebui să mă ocup de ea din punctul acesta de vedere. Declar deci din capul locului, că neavând nici eu nici prietenii mei încredere în guvern, răsingem proiectul. (Mișcare).

Dlor, guvernul a primit însărcinarea de a repara continuitatea legilor și a dreptului. Vedem însă, că el continuă înainte cu violarea dreptului și cu călcarea legilor, încât nu putem avea încredere în respectul lui de legi. Dlor, dl ministru de interne a spus, că va mulțami popoarele nemaghiare, dar va prigonii în chip neinduplecat pe agitatori. (Așa-i!)

Credeți că ne speriați cu astfel de amenințări? Nici decum. Ba chiar îndrăznesc să afirm, că guvernul nu-i în stare să mulțamească poporul, căci el este un guvern aristocrat. Un a sifel de guvern nu va putea să mulțamească dorințele mulțimei. Mai curând vom putea mulțumi noi poporul cu politica noastră radicală democrată. În zadar roștiți, dlor ministri, discursuri frumoase și în zadar veți spune, că temeți poporul cel pacinic de agitatori. Poporul »pacinic« vede că la colonizări, mai cu seamă în comitatele Caraș-Severin și Timișului, îi luați pășunile și pământul și-l dați coloniștilor străini.

Intr'o interpelare precedentă am afirmat, că dl ministru al justiției întrebuițează magistratura pentru scopuri politice. Dl ministru al justiției mi-a răspuns într'un ton îngâmfat, iar dl prim-ministru a tăgăduit, spunând, că am atins în mod bădăran reputația politică a unor oameni cinstiți. Dânsul ar face bine să măture la ușa sa proprie.

După ce face istoricul improcesuării dlui Birăuțiu și cum dl Polónyi nu l-a scăpat decât după intervenirea dlui Burdea, urmează :

Sa întâmplat însă că dl Constantin Burdea (*Voci: Burdea Szilárd!*), Constantin Burdea, (*Voci: Szilárd! Dr. Al. Vaida:* Fie și Szilárd!) a dat târcoale acestui om și i-a propus să-l primească tovarăș la tipografie. (*Voci: Dovedește*). Am documente și acte la mână și dovedesc. Dl Burdea i-a făgăduit în schimb că va casa procesele și va da o sumă de cumpărare de 14000 cor. și o subvenție anuală de 10000 cor. El a predat 9910 cor. redactorului.

Îndată ce a încheiat Burdea cu dânsul contractul a zis, acesta e redactorul nostru și a dat o rugare ministrului ca procesele să fie casate zicând cum putem noi procedă cu omul acesta, care e omul nostru? Și îndrădevăr procurorul a primit ordin, ca să caseze procesele, ceea-ce de fapt s'a și întâmplat la pertractare. Cred, dlor că justiția și prigonirea prin procese politice încă nu se pot întrebuița, ca să punem revolverul la pieptul cuiva, ca prin bani și alte promisiuni să

vary. Am însă mângăierea că trebuie să fie foarte slabe argumentele adversarilor mei cari ridică neontenit învinuirea aceasta împotriva mea.»

Votul de blam la adresa fișpanului propus de Tisza, a fost primit cu 155 contra 28 de voturi.»

Din Dietă.

Sedința dela 20 Decembrie.

Camera și-a ținut Joi la orele 10 și 1/2 o scurtă ședință. S'a dat citire raportului comisiei de incompatibilitate în care se stabilește că deputatul Simkó József nu se află în caz de incompatibilitate. Azi Sâmbătă în 22 l. c. se va ține ultima ședință în care se va remite camerei votul casei magnaților. Atunci ședințele ei se vor amâna până la 10 Ianuarie.

Repausul duminical dinaintea Crăciunului.

Este un obicei mai vechi, pe care l-au urmat toate guvernele, de-a suspenda repausul duminical în Dumineca de dinainte de Crăciun. Guvernul actual însă a hotărât că în anul acesta nu se va suspenda repausul acesta. Hotărârea aceasta a stîrnit cea mai mare indignare în sinul negustorilor din capitală și din provincie. O agitație s'a pornit pe chestiunea aceasta. Suntem curioși dacă guvernul va îndrăzni să înfrunte acest curent care va putea să-i facă multe năcazuri și să-i stînjenească mult polaritatea.

Wekerle și naționalitățile.

Săptămâna asta deputații naționaliști au strâns rău cu ușa pe guvern. Wekerle a și ținut să-și arate supărarea, căci mai alaltăeri întorcându-se îndărăt spre deputații naționaliști cari în Dietă stau la spatele lui Wekerle, în fața tribunei prezidențiale le-a zis:

— E de nesuferit ceea-ce faceți. Nu se poate asculta în liniște multele bănuiele ce aruncați asupra noastră. Intr'adevăr, numai *dignitatea acestui scaun* (arăta fotoliul seu moale ministerial) mă împedecă să nu traitez altfel cu voi.

Dr. Vaida i-a răspuns:

— Dela coalitie am învățat și noi cum se luptă împotriva stăpânirii în care nu avem încredere.

Rakovszky a zis și el:

— Dar, noi dăm satisfacție cu arma, iar nu resolvăm afacerile cu — protocoale, ca voi.

Nici la asta n'a rămas dr. Vaida dator, ci a spus:

— Eu nu prea viu în situația să încredințez rezolvarea unei afaceri sorții armelor. Am avut însă și afaceri de acestea. *Dar aici discutăm chestii politice, aici numai cu arme politice ne putem măsura.* Foarte bine a răspuns dl dr. Vaida. Știm că unii deputați caută cearta cu luminarea. Deputații noștri nu s'au dus însă în parlament pentru a se bate cu arma, ci să lupte cu lumina minții.

Știm că sunt mulți deputați unguri cari nu prea au arma asta. Nici de dragul acestora însă deputații noștri nu se vor abate dela măsurare cu armele politice.

Ultime știri.

Dr. C. Lueger distins. Viena, 21 Dec. Deodată cu punerea în vigoare a legii privitoare la sufragiul universal (vot pentru toți)

în Austria, M. Sa va distinge pe dr. Lueger, primarul capitalei, cu titlul de *consilier* (sfetnic) de curte. Un alt fruntaș din partidul creștin socialist, Gessmann, va fi decorat cu ordinul Francisc Iosif.

Doctorii votând mulțumire lui dr. Al. Vaida. Budapesta, 21 Dec. Se știe, că ministrul Kossuth a întocmit un proiect de lege privitoare la ajutorarea, în caz de boală a muncitorilor săraci. Doctorii din toată țara nu-s mulțumiți însă cu proiectul de lege și eri s'au adunat aici să desbată lucrurile și să arate câte greșeli are proiectul de lege. Adunarea doctorilor s'a ținut sub presidența vestitului doctor Schwartz Otto (de aici) consilier de curte, care numai decît, la începutul ședinței, a propus să se voteze mulțumiri și încredere deputatului dr. Alex. Vaida de Voevod, care a apărut în Dietă interesele medicilor față de ministrul Kossuth.

Propunerea s'a și primit și face mare senzație în presa de aici.

Tragedia unui oficer român. Kassa, 20 Dec. pe calea ferată ce duce spre Pesta, aproape de oraș, s'a aflat cadavrul mutilat grozav, călcat de roatele trenului, a vice-colonelului de naștere român Nicolae Biju, dela reg. 34. Se crede că vicecolonelul s'a sinucis, fiind materialmente deranjat.

Z. Bârsan la Oravița.

— Corespondență particulară a «Tribunei.» —

Vestea, că Bârsan va veni la Oravița — un simplu anunț de gazetă — ne-a surprins cu neșpusă bucuria și dărâmându-se toate daraverile vieții de toate zilele (caracteristice pentru oravițeni) ne-am apucat de lucru, să primim în mod demn de un apostol al artei noastre și amăsurat bunului nume al Oraviței, să asigurăm în toată privința reușita celor trei seri anunțate pentru reprezentării.

Dar în mai multe părți locuite de români par'că a degerat publicul nostru; așa a fost, că mărețul și povestitul Banat, în frunte cu fortărețele culturale și politice românești: a Lugojului, Caransebeșului, etc. numai în Oravița a putut da adăpost pribegilor visători ai unui vecinic strălucitor soare românesc.

Și a venit la noi dimpreună cu tovarășii sei de suferințe într'o zi de Mercuri. — Spre mândria noastră și lauda virtuții lor, purtarea lor afară de teatru a fost exemplară. Strainii, cari erau dedați la astfel de ocazii cu gălăjii prin birturi și cafele, așa făceau ai lor, s'au închinat înaintea disciplinării de sine a artiștilor noștri. Venise lume să-i vadă, dar nu-i întâlnea nicăiri. Indată după masă se retrăgeau în camerele lor dela hotel, unde stăteau de vorbă prietenește, se îndemneau unii pe alții la culesul laurilor pe aiurea și urziau visurile unui viitor mai bun.

Atâta armonie în viața asta, relativ foarte mizeră a pribegilor noștri visători, atâta dragoste, că-ți făcea impresia a fi toți frați, cari ascultă un basm la gura sobii.

Lumea pe fiecare zi se anima tot mai mult de reprezentațiile ce vor veni și cu două zile înainte de producții erau vândute deja biletele pe două seri, la număr mai multe sate, — la Casina rom. veniau din tot jurul rugăminte să se oprească bilete, telefoanele din cancelariile avocaților români sunau mereu în acelaș serviciu.

Seara întâi s'a jucat, »Instinctul«, o dramă puternică în 3 acte. Rolurile principale erau ținute de dșoara Brașoveanu și de Z. Bârsanu, cari au trăit dela început până la sfârșit cu toată puterea de viața cerută de personajile atât de greu de susținut ale drului Bernon și soției sale.

»Noi am fi mândri s'avem pe scena teatrului național din Pesta totdeauna artiști așa cum au fost astă seară acești doi artiști ai dvoastră« au zis după reprezentație mai mulți străini recunoscuți de competenți în judecata artei teatrale.

Di R. Popea cu multă putere și talent și-a susținut rolul și i-o prorocim, că are să devină o

forță de valoare în interpretarea rolurilor de caracter mai rezervat, o putere dramatică remarcabilă.

A urmat »Furtuna casnică« — a înveselit și îndulcit publicul, care în urma »Instinctului« primise o impresie adâncită în toată ființa omului, dovedind, că artiștii noștri sunt tot atât de acasă în dramă, ca și în comedie. Indesebi dșoara Brașoveanu poate da școală adorabilelor femei cu capriciu și certărețe, ca să ajungă aceste la și mai mare perfecție.

Duminecă la 2 Dec. s'a jucat »Năpasta«, drama lui Caragiale și comedia »Sluga la doi stăpâni«; iar Marți la 4 dec. idilă dramatică »Marioara« de Carmen Sylva și drama sguuitoare »Sacrificiul« de R. Bracco.

Cei cari cunosc drama lui Caragiale își dau sama de greutatea acestor roluri, și cât studiu recere pătrunderea lor.

Di Bârsan în Ion Ocnașul are o creație de un realism sfâșietor, care poate sta alături de orice creație mare din repertoriul modern. Apariția lui în scenă a dat un fior de groază și inimile au fost mișcate de tragicul vieții ocnașului nebun, care suferă la ocne pe nedrept, sfârșitul tragic a vieții nebulului ocnaș a adus în extas privitorii.

Drama asta a fost obiectul discuțiilor întinse în critica românească și mai ales Anca a fost vecinic osândită ca o creație artificială și nereală; Dșoara Brașoveanu a știut a limpezi acest rol de o colosală greutate și enervare, și să intruzeze o muere doritoare și căutătoare de adevăr, pe care clipă în descopere și la sfârșit stăpânindu-l, ca o fatalitate — deamnă deslegare a concepții depusă în piesă — da pedeapsă vinovatului. Jocul ei de fizionomie și mai cu seamă puterea ochilor — o calitate neîntrecută a acestei tinere artiste — a înviat rolul Ancei și l-a făcut neuitat în memoria ascultătorilor, cari cu nesfârșite aplauze i-a remunerat escelentul talent.

De rolul greu și foarte ingrat s'a degajat în mod de uimire dl R. Popea, care anume par'că e chemat să interpreteze iirile întunecate, împinse de patimi, despre ale căror prăpastii nu sunt în stare să-și dea seamă. E rol ingrat în scenă, dar respinge mediocritățile. Di Popea a trecut peste acestea.

»Marioara« și »Sacrificiul« au fost jucate cu aceeași putere desăvârșită; ba »Marioara« a cărei idylism se mulțamește cu un limbajiu de prima escelență, și ce zace și în caracterul ei de idyl — acțiunea nu o desăvârșește — actorilor artiști datorează primirea ei călduroasă. »Sacrificiul« a fost piesa de triumfal sărei.

În ambele piese una relevăm: că rolurile dlui Bârsan sunt foarte grele roluri de caracter, dar a învins școala și talentul asupra greutății.

Roluri secundare le-a avut cu multă pătrundere, pricepere și gust desvoltat dl G. Stoica, care, ca un diletant, prieten al dlui Bârsan, și-a oferit sacrificiile în vederea scopului urmărit de turneul acesta.

Noi Oravienii avem bogată îndestulire, că am putut întimpina pe artiștii noștri cu dragoste și inimă românească, și nu cerem recunoștința dela neamul mare al nostru, că am contribuit după putință la realizarea visului iubitelui nostru artist Bârsan, dar pretindem cu toată energia, că toți fii neamului — înțeleg cei până acuma amorfiți — să se încălzească întocmai ca noi de focul sacru aprins de artistul nostru și deschidă-se inimile încuiate cu ruginitile încuetoari, desfacă-se pumnul în mână și dăruiască. — Asta se așteaptă dela aceia, cari au escomptat și voesc a escompta nemurirea în viața neamului românesc.

În casa mare a teatrului, aranjată în felul celor mai moderne scene, se formase un strălucit buchet din crema inteligenței românești, care fără excepție și-a știut și s'a achitat de datorința față de neam, ar putea servi de model celorlalte zise »centre românești«; clasa industriașilor și a comercianților cu prezența și jertfa adusă, e deamnă de recunoștința neamului; dar forța puternică, pe care am fost mândru, a dat'o massa multă a țărănilor noștri, cari cu interes viu au petrecut jocurile și dovada mulțămirei lor au fost lungile aplauze. Dornici au fost oamenii aștia de a vedea și auzi arta în dulcele lor grai românesc și din mari depărtări au alergat la biserica artei, dovedind înaintea celor ce contestă, că unul și nedespărțibil e neamul, nu sunt seducători și seduși. Dumnezeuul neamului le răsplătească. Lui Bârsan și tovarășilor lui îi zicem: fericire ne-ați făcut! La revedere!

Dr. M. Gropșian.

Din România.

Sănătatea M. S. Regelui. »Monitorul Oficial« de Luni publică următorul buletin medical asupra stării sănătății Maj. Sale Regelui:

»Starea sănătății M. S. Regelui, după întoarcerea din Sinaia, s'a îmbunătățit în mod simțitor. Repaosul de aproape 4 săptămâni în pat și regimul apropiat au înlăturat cu desăvârșire turburările stomacale, așa că Majestatea Sa poate acum să urmeze un regim alimentar mai variat. Starea forțelor s'a îmbunătățit în mod evident și greutatea corpului a crescut cu mai multe kilograme. Se recomandă încă cruțarea forțelor pentru a se asigura pe viitor rezultatele favorabile obținute, și repaosul zilnic în pat, după dejun, în timp de 1—1 jum. oră.

În tot acest timp nu s'a mai manifestat nici un semn de debilitate cardiacă.

Prof. dr. C. de Noorden, General dr. Theodori.

Delegația la Curte. Duminică la amiază, la orele 12 M. S. Regele a primit cu ceremonialul obicinuit delegațiunea Camerei care l-a prezentat Adresa de răspuns la Mesagiul Tronului.

M. Sa Regele a binevoit a răspunde prin următoarele cuvinte:

»Domnule Președinte,
»Domnilor Deputați,

»Primesc cu bucurie adresa Camerei deputaților. Această bucurie este cu atât mai vie, pe cât de a fost părerea de rău că iarăși M'am văzut împiedicat de a veni însu-mi în mijlocul reprezentanței naționale.

»Cândul Meu cel dintâi este de a mulțumi din adâncul inimei pentru bunele urări de sănătate ce Mi-au venit de pretutindeni și pentru sentimentele de iubire ce cu atâta căldură sufletească și într'un singur glas Mi-le arată Camera, cu prilejul încheerii serbărilor jubilară. La aceste mult prețuite mărturisiri ale dragostei poporului român, cari încununează în chip așa de mângâitor o viață întreagă de lupte și străduințe comune pentru binele obștesc, răspund printr'o nemărginită recunoștință.

»Impărtășesc în totul dreapta d-voastră mândrie, pentru minunatele rezultate și îmbucurătoare

rele învățăminte ale Expoziției noastre Naționale, care va rămâne una din cele mai mărețe manifestări ale voinței noastre nestrămutate de a dobândi prin muncă un loc de onoare printre națiuni și de a așeză mărirea țării pe temelii trainice și sănătoase.

»Nu mai puțin mă bucur de anul mănos pe care l-a dăruit Dumnezeu holdelor noastre precum și de starea înfloritoare a finanțelor Statului, care va permite prudente îmbunătățiri în diferitele ramuri ale administrației și mai cu seamă va înlesni o ușurare a sarcinilor ce apasă asupra păturilor sărace și muncitoare. Tot ce veți face întru acest sfârșit ca și măsurile de bună îndrumare de care sunteți preocupați pentru sporirea și propășirea vieții economice țărănești, vor contribui puternic la înălțarea și la întărirea scumpei noastre Români.

»Vă mulțumesc încă odată domnilor deputați, în numele Reginei și al Familiei Mele pentru caltele urări ce Mi-le-ați adus«.

Congresul liberal. »Voința Națională« de Luni scrie: Eri a avut loc, după cum am anunțat, consfătuirea la care au fost convocați foștii membri ai Senatului și Adunării deputaților din sesiunea parlamentară 1901—1904, foștii prefecti și primari din timpul ultimului minister național-liberal și mai mulți membri de distincțiune ai partidului, din Capitală și din județe.

Dl Dimitrie Sturdza, șeful partidului național-liberal, a făcut în ședința de duminică, o expunere asupra situației și a activității guvernului; iar în ședința de după amiază, a dat citire programului partidului, întocmit de comitetul executiv central.

Au luat cuvântul dnii M. Pherekyde, fost președinte al Adunării deputaților; P. S. Aurelian, fost președinte al Senatului; C. Iarca, fost prefect la Buzău; V. Lascar, Ion I. C. Brătianu și Emil Costinescu, foști miniștri.

După propunerea dlilor M. Pherekyde și V. Lascar, programul a fost subscris de toți cei prezenți, hotărându-se în același timp ca el să fie înaintat, spre subscriere, tuturor organizațiilor național-liberale din țară.

Astăzi, la orele 2 p. m., a doua ședință.

Contractul Birăuțiu--Burdia.

Din vorbirea de Luni a dlui dr. Vlad și din răspunsul de Marți, dat, tot în Dietă, de dl C. Burdia, se poate vedea, că *deja de astă-vară dl Birăuțiu se legase cu contract*

că părăsește politica națională și pune »Poporul Român« în slujba dlui Burdia, ori mai bine: a stăpânirii ungurești!

În Octombrie deci, când »Tribuna« strânsese cu ușa pe dl Birăuțiu și își arătase nedumerirea că d-sa a cerșit mila stăpânirii ungurești prin mijlocirea dlui Burdia, — proprietarul »Poporului Român« *era vândut cu contract dlui Burdia...* Și totuși d-sa îndrăznise să se dea de către pădure, să țină adunare la Caransebeș, să dascălească pe deputații români, să injure pe toate celelalte foi românești, să publice în foaia sa scrisori în cari erau batjocoriți fruntașii politicii române.

Dăm mai jos și contractul dintre dl Birăuțiu și dl Burdia.

El poartă data de 27 Iulie 1906. Abia trecuse deci două luni de când dl Birăuțiu fusese candidat *național* la deputăție, și s'a dat în brațele lui Burdia.

Pentru cât, se va vedea din următoarele:

Contract de tovarășie.

1. Dimitrie Birăuțiu, singurul proprietar al tipografiei din Budapesta, István-ut nr. 11, precum și redactorul și singurul proprietar al ziarului »Poporul Român«, în institutul său tipografic și întreprindere de editare de foi, ia ca tovarăș lângă sine pe Constantin Burdia, deputat și locuitor în Caransebeș, ș'anume așa, că aranjamentul susnumitei tipografii, precum și ziarul »Poporul Român« din Budapesta cu ziua de azi trece în proprietatea tovarășiei.

2. Dimitrie Birăuțiu se obligă ca ziarul »Poporul Român« să-l redacteze, conducă și manueze **singur și escluziv în direcția și spiritul hotărât de Constantin Burdia.** Tot al lui este dreptul conducerii afacerilor tipografiei. Mai clară deci D. Birăuțiu, că fără știrea și încuviințarea lui C. Burdia nu va edita alt ziar, nici va conlucra în vre-un chip oare-care la alt ziar.

3. În schimbul acestora, după examinarea cărților și documentelor tipografiei și întreprinderii constatăndu-se o datorie maximală de 19.000 coroane, pentru plățirea acestora C. Burdia **se obligă a da din al său la mâna lui D. Birăuțiu 14.000 coroane** în bani gata, și anume 4000 acum la subscrierea acestui contract, iar celelalte 10.000 cor. în rate și vreme cum vor cere trebuințele indicate de D. Birăuțiu.

POEZII POPORALE.

Culese de: **Ilie Vârșândan**, inv.

Frunză verde pe răzoare
Hai mândră la șezătoare.
Frunză verde de săcară
Vin'o mândră acum pe sară,
Adă-ți furca cu fuior
Și inimuța cu dor,
Că eu fusul ți-oi lua
Și gura ți-oi sărută.

Busuioace! Busuioace,
Stai, pe loc și nu te coace!
Da de ce să nu mă coc
Că mă pun feciorii 'n clop
Și mă poartă pe la joc,
Și mă pun fetele 'n brâu
Și mă poartă pe la grâu.

Mereoaș cu nevasta
Mereoaș că nu-i a ta,
I-a celuia dincoala.
Cum se uită pe sub jene,
Bate-l Doamne, rău o teme,
Cum se uită pe sub clop,
Ca să vadă cum o joc.

Puiculiță păru creț
Să te vad în sat la noi
Nu te-aș da pe patru boi,
Da să fi cu mine 'n casă
Nu te-aș da nici pe șeasă.

Când văd nana sufulcată
La inimă mă săgeată,
Când o văd în conciu gol
Singur stau să mă omor.

Fost-am mic și n'am murit
Da să mor acum voinic,
N'am murit când am supt țâță
Da să mor când am drăguță.

Harnică-i muerea mea
Lunea 'n pod că să suiă,
Marți fuioare scoboră,
Merceurea le peptenă,
Joia 'n furcă le punea,
Vinerea fusul prindea,
Sâmbăta că să lua
Pân' la popa se ducea
Și din gură-așa grăia:
Popa nost sfinția Ta
Toarce-se Duminica?
Toarce pe drac să te iee!
C'o fost lungă săptămâna
Nume tu-a-i umblat cu cârna.

Vecină dragă vecină
Nu-ți fie ciudă pe mine
Că vine badea la mine,
Nu-l mâna sara la boi
Că el vine pe la noi;
Eu fusăi fată cu milă
Că-l chemai să-i dau de cină,
Și-i dau zamă pipărată
Și gură nesărutată,

Și îi dau pâne cu nuci
Și la urmă buze dulci.

Pus'am gând să mă 'nsor
Să duc maicii ajutor,
De ajutor ce-i ajutor
Dă cu maica de cuptor;
Câte-o dată
Și de vatră.

Pentr'o dată tot is fată
De două ori după poiată,
După clăie
Câte paie
Dar la șură
Câte fură
Și tot is fată bărbată.

Culese de: **Iosef Zimel**, din Bistrița

Păsăruica de pe șatră
Cântă-i mândrii și-o deșteaptă
De cap, să nu umble beată.

Te-aș lua și n'am avere,
De-i veni pe cum mă ști
Oi lăsa pe cele trei,
Și de nu-i află mai bun
Nu te-oi lăsa nici de cum.

5. Toate venitele tipografiei și ziarului sunt ale lui D. Birăuțiu. C. Burdea nu cere nici camătă după capitalul depus de el, nici alte avantajii materiale din venitele tipografiei și ziarului.

Tovărășia se încheie pe cât va trăi C. Burdea. Relațiunea asta se va desface numai în urma unei încheieri a celor doi tovarăși ori pe cale judecătorească.

În fine D. Birăuțiu declară, că prezentul contract s'a făcut în urma exclusiv a inițiativei sale, a propunerii ce a făcut lui C. Burdea.

La urmă Birăuțiu recunoaște că a primit banii (odată 4000 cor., a doua oară 5910 coroane). A mai primit apoi — o recunoaștere însuși dl Birăuțiu — subvenția (dela guvern!) de 1250 coroane pe Oct.-Nov. și Decembrie.

Așa târg rușinos nu s'a mai întâmplat în viața presei române.

Macerea Birăuțiu — Burdea în Dietă.

Budapesta, 18 Dec.

E a fost viu discutată atât în sala de dezbateri cât și pe culoarii. Discursul de ieri a deputatului Vlad a stârnit cele mai variate sentimente în sânul coaliției. Guvernul și mai ales primul ministru *Wekerle* nu-și putea stăpâni indignarea cea mai adâncă pentru lovitura ce i-s'a aplicat guvernului într'un mod atât de neașteptat. Deputații discutau în grupuri dezvoltările dlui Vlad și pe fața tuturor să citea cea mai penibilă consternație în urma energiei lupte a partidului național.

Înainte de-a intra în ordinea zilei, Constantin Burdea cere cuvântul în chestie personală. Dl deputat Vlad zice, m-a atacat ieri într'un discurs. Mi-a atacat toată reputația mea politică și personală. Declar că sunt român bun.

Dr. Aurel Vlad: Dar cine te crede?

Constantin Burdea: Mulți români buni cari susțin guvernul.

Dr. Alexandru Vaida: Spune-i cu numele.

Dr. Aurel Vlad: Cine-s! Spune-mi-i!

Constantin Burdea: Combate două acuze ale dlui Vlad: Nu eu m'am dus la Birăuțiu ci Birăuțiu a venit la mine! Birăuțiu mi-s'a plâns: »Am nuptat pentru partid mai ales la alegeri, dar nu am primit nici o răsplată, ba m'am ales și cu 3 procese de presă cari mă vor ruina«. Al doilea, Burdea spune că nu a chemat pe Birăuțiu la

Lugoj pentru a face depoziții în chestia mandatelor dela Bocșa și Lugoj, ci pentru alte afaceri.

Dr. Aurel Vlad cere cuvânt în chestie personală. Dl Burdea mă acuză că l-am calomniat și insultat cu cuvinte și afirmări neîntemeiate, zicând că am săvârșit un atentat la onoarea și reputația lui politică. Ei bine, constat că dânsul a recunoscut punct cu punct toate afirmările mele de ieri, afară de una singură, adică afirmarea mea, că Burdea ar fi venit întâi la Birăuțiu, făcându-i oferta cunoscută. Dânsul a recunoscut că a mituit foaia »Poporul Român«. (Voci: Nu-i drept! Sgomot) Citează un punct din contractul dintre Burdea și Birăuțiu prin care se stipulează suma pe care o va plăti Burdealui Birăuțiu. Burdea a renunțat la orice câștig, în schimbul sumei pe care o plătea. Aceasta dovedește în mod evident, că banii nu-i dădea din punga sa ci dintr'a statului. (Mare sgomot). Ce fel de contract este acela în care se renunță la câștig și la pagubă? Nu poate fi un contract făcut în interesul personal, ci al altuia, guvernului. Tot pentru motivul acesta s'au casat și procesele lui Birăuțiu, căci altfel cum s'ar fi putut casa?

Dr. Iuliu Maniu: Cer cuvântul la regulamentul. Dl Președinte Rakovszky a chemat ieri pe deputatul Suciu la ordine, zicând: Dacă continuați, vă fac să ședeți jos! Citește paragraful respectiv al regulamentului camerei prin care să precizează drepturile președintelui camerei și să garantează libertatea cuvântului. Constat că purtarea de ieri a dlui președinte a violat libertatea cuvântului.

Dr. Aurel Vlad: Trăiască libertatea cuvântului!

Președintele Rakovszky. Citează alt paragraf prin care să interzică deputaților de-a polemiza cu președintele.

Dr. Iuliu Maniu: Da aveți dreptate, însă nu aveți drept de a-l apostrofa în ton jignitor și umilitor.

Președintele: Vă retrag cuvântul.

La discuția bugetului cultelor, deputatul slovac Ferdinand Juriga a luat cuvântul. Vorbește întâi despre subvențiile pe cari guvernul le dă preoților declarându-se în contra lor. Ele sunt un mijloc de-a face presiuni asupra preoțimii, făcând-o plecată guvernului.

Prin ele guvernul înrăurește preoțimea și o preface într'o unealtă politică. De intercalat: Polónyi face cu binișorul presiune asupra preoțimii încât episcopii nu-s decât păpușele pe cari ei le trage de sfoară.

Programul lui Apponyi pentru maghiarizarea învățământului este o chimera frumoasă și aeriană pe care n-o va putea înfăptui. Apponyi face deo-

sebiră neîngăduită între învățătorii de stat, de comună și de confesiuni. Toți învățătorii muncesc de-o potrivă, cu aceeași tragere de inimă pe ogorul culturii. Ar fi foarte nedrept să facem deosebire între munca lor. Cere să li-se asigure învățătorilor un trai bun și omenesc, pentru ca lipsiți de griji să se dedice chemării lor. Ce-s 500 de fiorini făgăduiți de dl ministru al instrucției? D-lor deputați, 500 de fl. are și un surugiu (Aplause pe băncile naționale.) Dl ministru a mărit leafa învățătorilor cu 100 fl. Ce-i suma asta? Învățătorii naționalităților însă nu iau nici câștigul acesta. Căci dl ministru pune niște condiții încât trebuie să zicem: *Timeo Danaos et dona ferentes!* (Sgomot). Dl ministru vrea să facă politică în școală, cerând să se crească copii în spirit unguresc.

D-lor deputați, veți realiza ori-ce în interesul statului, dar renunțați la idea maghiarizării! (Mare sgomot voci: Dați-l afară!) Oratorul mai arată cum poporul slovac este lipsit de școli secundare. Asta-i o mare nedreptate. Asta-i minimum-ul aspirațiilor noastre, să ne dați școli primare și secundare, iar dacă nu ni-le dați, totdeauna va fi luptă în țara asta și nu va fi pace nici peste o sută nici peste o mie de ani! (Voci: A nebunit, trebuie dat afară!) Cuvintele lui Apponyi sunt glasuri de sirenă ademenitoare, dar nu ne încredem în ele căci sunt cuvinte de șarpe neted care mușcă. (Mare sgomot) Resping proiectul. (Aplause pe băncile naționale. Deputații naționali îl felicită.)

În aceeași ședință contele Apponyi a mai vorbit despre bugetul său. A atins încă odată nevoia de școli pe pusta ungurească. Dacă voim să mulțămim toate nevoile instrucției noastre, va trebui să îndoim cheltuelile bugetului cultelor. Acesta-i scopul meu principal. Al doilea scop mare ce am este de-a nu mai tolera niște școli cari sunt dușmane s'au numai indiferente față cu scopurile statului și ale națiunii ungurești. Ministrul a mai vorbit despre celelalte chestiuni ale bugetului.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 21 Decembrie 1906.

— **Numiri.** În capitlul gr.-cat. român din Oradea-mare a fost numiți: Moise Nyeș, canonic-custode, Ioan Buteanu canonic-școlar, iar dr. Florian Stan, prof., la gimnaziul din Beiuș, canonic-cancelar.

— **Hirotonire.** P. S. Sa Episcopul diecezan a hirotonit întru preot pe Alexandru Teaha, pentru parochia Leasa, iar întru diacon pe V. Crainic.

— **Desvăririle deputatului dr. Vlad,** — ni-se scrie din Caransebeș — făcute în ședința de Luni a Dietei, au venit ca un trăsnet asupra clicei guvernamentale de aici. Demascarea asta va avea și aici, în Banat, urmări: era adică hotărât ca dl Burdea să tipărească și în *Timișoara* o foaie românească, guvernamentală. Redactorul era deja găsit: *Câmpeanu-Prigor*. (Cine este acest domn, știu toți românii). Acum, că a pățit-o, desigur se va feri ca de foc să mai conducă ziar, să între »tovarăș«, și peste tot, să se ocupe de lucruri la cari nu se pricepe. Bine i-ați zis: »Ki sokat markol, keveset fog«, — căci așa e. Dacă se mulțumea deocamdată cu aceea ca Birăuțiu să-l laude ori să tacă atunci când ar fi trebuit să-l îmlătească, ar fi mers lucrurile. Așa însă, că a voit să-l amestece pe Birăuțiu și în afacerea mandatelor bănățene atacate cu petiție și protest, pe cari i-a scris că se vor nimici, iată a ajuns să-și vadă d-sa primejduită situația politică. *Prea sa întins*, cum zice românul, *la caș-caval!* În cercurile naționaliste toți se bucură, că a fost demascat.

— **Dela Brașov.** La 16 c. s'a ținut sinodul extraordinar al bisericii Stul Nicolae din Brașov. După ce s'a deschis sinodul, la învitarea președintelui, părintele I. Prișcu secretarul comitetului parohial, dă cetire propunerii comitetului, pe care o lăsăm să urmeze în resumat:

Sinodul parohial extra-ordinar dela biserica Sf. Nicolae din Brașov Scheiu, ca proprietară a

Culese de Teodor Ardelean, june din Galșa.

Vai, mândruță, mult dor duc
Colea seara când mă culc,
Căci mă culc să odihnesc
De dorul tău mă topesc.

Frunză verde lemn uscat,
Gândit-am la însurat,
Nu-mi gădesc față pe plac.
Care sunt mai tinăruțe,
Slabe-s Doamne și micuțe,
Care sunt de măritat,
Slabă minte au purtat.

Frunză verde iedera
Bine odată-mi mai era,
Eram pui de turturea
Căci maica mă legănă.

Auzit-am de demult
Nu te 'nsură pân' ești prunc,
Mintea nu-ți de tot coapă,
Și de viu te bagă 'n groapă,
Căci ficiorul de se 'nsoară
Gândești că-i zăcut de boală,
Fata care se mărită
Gândești că-i ciuparcă friptă.

Culese de I. Nedelcu și I. Negru din Recaș.

Frunză verde de bujor,
Măi badiță, badișor,
Asar'am trecut pe coastă,
Pe din sus de casa voastră.

Măta*) 'n casă te sfădeă
Și de mine rău vorbeă.
Spune bade, maică-ta,
Că de s'ar și măcină
Pe moară ca făina,
De ne-om fi dragi, ne-om lua,
Și atunci ne-vom lăsa,
Măta când o numără
Ierbile de p'un hotar
Și paiete de p'un car,
Frunzele de pe un nuc
Și penele de pe un cuc,
Dar ș'atunci n'o fi așa,
Măta când o sămână,
Strat de mac în vârful de ac,
De-o vedeă că macul crește,
De lăsat tragă nădejde,
De-o vedeă că macul sacă,
Facă bine și să tacă.

De ce Doamne n'ai lăsat,
Să fie cerul hârtie
Și luna cântălărie,
Soarele un scriitor,
Să scrie tot ce mi-e dor,
Dorul meu cel din junie
Și al mândrei din fetie.

*) Extras din maică-ta.

a școalelor, votează pentru școalele centrale române din Brașov până atunci, până când aceste școli vor avea lipsă, una și singura subvenție anuală în suma de cor. 50.000.

Pentru anul școlar 1906, având în vedere, că și până acum biserica a dat și eforia școlară a primit un ajutor anual de 25.000 cor., se decide ca această sumă să se întregască cu alte 25.000 coroane, pentru că ajutorul anual în total să fie ridicat la suma fixată în subvenția amintită mai sus, iar începând cu anul 1907 comitetul bisericii va da eforiei în fie-care an suma rotundă de 50.000 cor., în 4 rate.

Propunerea prevede apoi cazurile, în cari sinodul autorizează comitetul să suspendeze subvenția și anume în cazurile, când organizația școalelor s'ar schimba, când s'ar știrbi autonomia școalelor și în genere când s'ar încălca din orice parte drepturile imprescriptibile ale forurilor administrative a școalelor confesionale, drepturi garantate prin legi.

După cetirea propunerii, ascultată cu mare atențiune, a luat cuvântul membrul sinodal I. Prișcu, recomandând spre primire propunerea comitetului.

După o discuție la care iau parte părintele protopop V. Voinea (care a combătut propunerea), dr. V. Sfatu (care a susținut-o), Lupan, dr. Lacea, I. Pricu și G. Dima, propunerea comitetului s'a primit. Ceea-ce face mare cinste brașovenilor.

— **Din temniță.** După un an de suferințe I. Ioanovici, redactorul «Libertății», a scăpat din temnița de stat din Seghedin. Joi a trecut spre Orăștie. Și la Arad întreprinzându-și drumul ne-a cercetat și pe noi în redacție.

Dorim noului martir deplină sănătate și tărie să poată purta cu bărbăție în viitor lupta pentru a neamului fericire.

— **Alimpu și Andreiu.** «Gazeta de Dum.» scrie: Românii din Șimleu și cu ei întreg Sălagiu, au avut frumoase zile de sărbătoare în săptămâna aceasta. Au serbat adevărat două zile onomastice, alor doi bărbați conducători ai românilor din acest colț de țară. Duminică a fost Alimpu, onomastica dlui Alimpu Barboloviciu, vicarul Sălagiului; iar Joi a fost Andreiu, ziua onomastică a dlui Andreiu Cosma, mare proprietar și directorul băncii «Silvania».

Este lucru foarte firesc că — precum în toți anii — inteligența dela Șimleu și jur s'a grăbit a participa la ambele serbări, dându-și prin aceasta expresiunea deosebitei sale stimă și iubire ce o are față de acești conducători ai săi. Ambii bărbați sărbătoriți au fost salutați din partea corporațiilor și familiilor singurate într'un mod foarte afabil; iar corul meseriașilor, condus de dl S. Oros, ne-a desfătat cu cântări alese și frumoase.

Bărbații noștri conducători, cari ne sunt atât de scumpi, — să trăiască încă la mulți ani!

— **Procesul șepreșenilor.** Acum sunt trei ani de când în Șepreș a fost o sângeroasă alegere de jude. Jandarmii au împușcat în carne vie. Și după-ce gloanțele lor n'au stors viul tot din câțiva bieți țărani, aceștia au fost târșiți apoi pe banca acuzaților. Și pe lângă gloanțe au fost și pedepșiți. Miercuri li-s'au citit sentința Curiei, care a redus pedeapsa pentru Iosif Mateu fostul jude, la 6 luni închisoare, iar pentru ceilalți la 3 luni. Li-s'a dat o amânare de două luni. Deputatul dr. Stefan C. Pop va înainta Maj. Sale rugare de grațiere.

— **Descoperiri.** Se anunță din Berlin că doi învățați germani, d-rii Reichenheim și Gehre, au descoperit raze noi, semănând cu razele Roentgen.

Aceste raze noi emanează din polul pozitiv

al platinei pe când rezele catodice provin din polul negativ.

Cei doi savanți au făcut experiențe spre a ști dacă aceste raze »anodice« au însușiri medicale.

— **Balon cu cârmă.** Alaltăeri iar s'a făcut încercare cu balonul »Patria« al ministerului de război din Paris. Deși era mare ceață, la orele 3 balonul a fost înălțat, fiind întrânsul trei oficeri și doi mașiniști. Balonul a umblat prin văzduh o oră și jumătate și cârmaciul căpitan Boyer l'a cârmuit după cum a voit așa că încercarea a dat cel mai desăvârșit succes.

— **De scuipat!** În ședința de Mercuri a Dieței dl Dr. Al. Vaida înștiințându-se la cuvânt, un deputat ungar a strigat: »Trebue scuipat!«... Foarte nimerit, dl Vaida a răspuns: »Poftim și fă-o, ca să te faci astfel de ocară!«

De scuipat sunt, la tot cazul, deputații cari cu asemeni invective fac de răs țara.

— **Pedepșiți pentru jurământ fals.** Mihai Gulezan bătrân, Mihai Gulezan tinăr, din Mehadia și Mihai Bain din Creșoveț au pus jurământ fals. Ei adevărat în 15 Decembrie din anul trecut au spus înaintea judecătoriei din Caransebeș, că George Burdean a plătit la un datorăș a lui 300 coroane, pentru care sumă a fost dat însă în judecată. Ei au spus și ziua în care Burdean a plătit banii. S'a descoperit mai târziu, că Burdean în ziua aceea a fost în altă parte și banii nu i-a plătit.

În contra celor trei martori s'a pornit deci cercetare și tribunalul din Caransebeș a croit lui Mihai Gulezan bătrân o pedeapsă de un an și jumătate închisoare iar la ceilalți doi câte un an.

— **Șesezeci milioane de flămânzi.** Din Petersburg se vestește că în zilele trecute comisia pentru ajutorarea plânsorilor a ținut ședință sub presidenția profesorului Jawein. Icoana stărilor din Rusia e foarte dureroasă. După datele de până acum în multe ținuturi oamenii sunt amenințați de foamete. Ajutorul dat din partea statului e foarte puțin. Poporația flămânzește și boalele seceră multe victime. În acest mod sunt primejduite de moarte 60 milioane de locuitori.

— **Tragedie înfiorătoare** s'a petrecut zilele trecute în New-York. D-șoara Viora Trothart, fiica unei familii renumite a fost înșelată de amantul ei, Bywates, un foarte bogat și renumit băncier.

Fata e pe patul de moarte. În asta stare s'a cununat cu amantul ei. Cununia a fost silită din partea celor doi frați ai ei, cari au amenințat pe seducător că-l vor împușca, dar în sfârșit la dorința surorii lor, s'au învoit să se cunune cu ea.

Un frate s'a dus după preot, celalalt cu revolverul încărcat a păzit pe mirele, care nu voi să se înduplece la căsătorie. După cununie Bywates a vroit să scape pe fereastră. Cei doi frați au împușcat asupra lui și el primind douăsprezece gloanțe, a căzut mort. Frații s'au înșinuat la judecătorie, unde au declarat, că altcum n'au putut să se răzbune asupra înșelătorului surorii lor.

— **«La Monvement Economique»,** revista mensuală din București redactată în limba franceză de dl N. Xenopol, deputat, în numărul său dela, 1 Decembrie are următorul sumar:

Proprietatea urbană în România, de N. Xenopol, Căile ferate în Turcia asiatică de I. Luckerts, Independența econ. a Ungariei, de I. R. Șirianu, Escedentul de 1905—1906, de Alteir, Serviciul maritim de P. Mihel, Informațiuni etc.

Revista dlui N. Xenopol îndeplinește o frumoasă misiune: să dea informațiuni exacte despre starea economică a României îndeosebi; publică însă prețioase relațiuni și

despre viața economică celorlalte state europene.

— **Examennii fetelor de măritat.** Și aceasta noutate vine din America, leagănu atător șozenii și întâmplări minunate. Un holteiu tomatoc, om foarte bogat din Chicago, s'a năvărit al dracului și și-a pus de gând că numai pe aceea fată o va lua de nevastă care se va supune unui examen și acela îl va trece cu rezultat bun. A scris deci concurs însă din întreg orașul, de altcum foarte populat, numai 16 fete s'au aflat, că se vor expune examenului de măritat. Holteiu a adunat pe cele 16 fete într'o sală a unei școale și s'a început examenul, — mai întâi în scris, apoi verbal. Tema scripturistică a tratat despre: »Credința femeii cătră soțul ei«. A urmat apoi examenul verbal unde candidatele de mireasă au trebuit să răspundă între altele și la următoarele întrebări: Știi și place-vă a fierbe? Ce piese teatrale vă plac mai mult? Cum trebuie gătit curchiul acru și cum cel dulce? Hainele simple ori cele bogat îmfrumșetate vă plac? Ce părere aveți despre creșterea copiilor?

Toate șeasă-sprezece fete au depus examenul cu succes bun și cu toate aceste, holteiu năvălos a luat pe una a șapte-spre-zece care nici nu-și bătușă capul cu examenul... Este foarte firesc că la auzul acestei știri s'a făcut mare fierbere și turburare între fetele examinate.

— **Greva tipografilor din Belgrad.** De trei zile în capitala Serbiei numai apare niciun ziar, căci culegători au intrat în grevă. Se crește că greva e pusă la cale de ministrul Pasici și urmărește scopul să liniștească spiritele opoziției, până ce Scupcina nu va sfârși cu proiectul de împrumut.

— **Propagandă pentru o dinastie străină în Serbia.** Bărbatul de stat sârb Mijatovici care trăiește la Londra și e cunoscut ca bun cunoscător al stărei de lucruri din Anglia, fusese numit acum de curând membru în comisiunea pentru expozițiunea balcanică, care va avea loc la Londra în 1907.

Acum, guvernul l-a destituit telegrafic din comisiune, din cauză că Mijatovici ar face propagandă pentru principele englez Albert duce de Connaught, ca pretendent la tronul Serbiei.

— **Mine de diamant** descoperite în Africa germană. Directorul oficiului colonial Dornburg a comunicat că în Africa de sud-vest s'a descoperit mine de diamant.

El a ordonat guvernului Africii de sud-vest să închidă aceea parte a teritoriului colonial, pentru a rezerva guvernământului exploatarea minerele, astfel ca beneficiile dela aceste mine să nu scape teritoriului colonial german.

— **Un nou ținut necunoscut.** Maiorul american Peary, care s'a întors dintr'o expediție făcută la polul Nord, a declarat în cursul unei conferințe ținute la New-York că e convins de existența unui ținut aflat la vr'o 160 kilometri nord-vest de pământul Grant.

— **Corabie scufundată.** Din Londra se vestește, că corabie nemțească Nordwin aproape de Whalsay s'a scufundat. Trei oameni s'au înecat în apă, 17 au scăpat cu viața.

— **Curățirea moravurilor,** asta au zis că vor face-o ministrii de azi, când li-s'a dat puterea. Cum înțeleg »curățirea« asta, se poate vedea din multe, între altele și din faptul, că mai alaltăeri au numit în slujbă pe Szeles Adorján, care înainte cu câți-va ani pusese dinamită să arunce în aer monumentul Hentzi din fața palatului regal din Buda. Dinamitarzi în slujbă, — asta numai în Ungaria s'a pomenit.

Dar cei cari a bătut până la sânge pe fișpanul Kovács în Dobrițin, nu vor fi decorați?

— **Apel.** Rescumpărarea felicitărilor de anul nou în folosul »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român« întimpinând în trecut simpatiile publicului românesc, în prezenta

ZIEGLER AGOSTON,
(proprietarul firmei ZIEGLER FERENCZ),
bandajist academic, furnisorul curții regale,
atelier de instrumente medicale-chirurgicale — UJVIDEK.

Pregătesc tot felul de instrumente medicale și de chirurg, mâni, picioare artificiale, preparate ortopedice, corsete, clistire, irigatore, injectoare pentru organele sexuale femeiești; cearșafuri de pat de gumă pentru copii și lăuze, perini cu aer comprimat, oale de noapte pentru bolnavi, mașini electrice, în sfârșit tot de ce au trebuință bolnavii, medicii, moașele, friseurii să capătă la mine cu prețurile cele mai ieftine.

La dorință trimitem prețuri curente franco și gratis.

mituim pe respectivul, pentru ca să-și schimbe convingerea sa individuală.

Molnár Albert: Să reziste! (Sgomot).

Aurel Vlad: Că aceasta s'a întâmplat de fapt așa, că ziarul acesta, a cărui cauție am depus-o eu în su-mi și încă și acum e depusă pe numele meu...

O voce în dreapta: Așa! Apoi asta te doare!

Aurel Vlad... a fost câștigat de fapt pentru politica guvernului, pentru dovedirea acestui fapt mă provoc la scrisorile scrise cu mâna proprie ale lui Const. Burdia, dintre cari într'una — românește — e scris, că (cetește) « am fost la A. — acesta e Ábrányi Kornel — mi-a pus la dispoziție partea întâi a subvenției ». Aceasta a amintit-o în scrisoarea sa din 3 August. Iar într'o epistolă de mai târziu zice Burdia următoarele: »M'am informat Duminecă în Budapesta, că subvenția aceea se poate ridică, care ți-s'a pus în vedere, și ți voi preda-o«.

Ce-a promis Cost. Burdia, cum a abătut de pe calea sa pe acest om? I-a zis nu trebuie să te schimbi, ai să fii numai nițel mai moderat; cu mijloace mai moderate vom obține rezultate mai mari (Strigăte în stânga: Aceasta e adevărat).

Eu însu-mi recunosc, lucrul acesta, dar nu cu mijloace de cari se folosește Burdia, sau prin mijlocirea sa, guvernul. Eu conced: dacă voim să ne înțelegem trebuie și noi și D-Voastră să lucrăm cu mijloace mai moderate, dar nu prin **mituire și corupție**, căci prin aceasta nu vom rezolva nici odată chestiunea.

A zis deci Burdia, că nu trebuie să se schimbe, ci numai de formă să scrie mai moderat și bietul om care a stat naienta pedepsei maximale a trei procese, care ar fi ajuns în ruină materială, dacă s'ar fi aplicat pedeapsa, s'a prins în joc și consilierul acela de curte, **acel pezevenchi politic** (kerítő) a zis... (Mare sgomot și mișcare. Strigăte în stânga. La ordine! La ordine. Trebuie chemat la ordine).

Nagy György: Titlurile proprii le aplică la alții. (Sgomot).

Președintele (Sunând): Pentru expresiunea nepotrivită în parlamentul acesta și care bănuște fără temei pe un deputat, te chem la ordine. Dacă urmați și mai departe așa, vă retrag cuvântul (Aprobări). Scaunul prezidențial îl ocupă Rakowsky.

Aurel Vlad: Cu un cuvânt a zis, că nici n'are nevoie să îndeplinească **serviciul politic prea josnic**. Urmarea a fost, că Burdia, care se da de omul intim al ministrului de interne Andrássy și îi e mâna dreaptă în chestiile naționalităților, i-a dat îndrumare redactorului, ca șef redactorul său, ca după-ce atât mandatul din Lugoj cât și cel din Bocșa va fi nimicit — **se vede că dl Burdia a știut bine, ce va face judecătoria** — trebuie să agite pentru Weisz Gyula. Aici e o altă scrisoare a lui Burdia, în care îi dă de știre dlui redactor, că va fi citat telegrafic la Lugoj, ca martor în cauza petiției date contra mandatului de acolo; »nainte de a pleca acolo ca martor, — aici — vino mai întâi la mine, ca să ne vorbim«. Cu un cuvânt, Burdia îi dă ordin. Aici e epistola sa scrisă cu mâna-i proprie, în care între altele îl amează, să facă mărturisiri după placul lui Burdia. (Se naște zgomot în jurul frazei »să ne vorbim«; se pune la îndoială că fraza aceasta ar avea înțelesul de **consfătuire**).

Zakariás János: Acea înseamnă? (Sgomot).

Preș. (Sunând): Vă rog să nu Vă ocupați de discuții filologice, la ordinea zilei e indemnitatea.

Dr. Aurel Vlad: Cred că știu mai bine românește decât dl Zakariás. Atunci omul acesta a văgat de seamă pe ce cale vrea să-l momească Burdia. Căci i-a cerut niște servicii necinstite. Faptul că procesele cari întâi au fost menținute, iar pe urmă dupăce dl Burdia cumpărase foaia, procesele au fost casate, faptul acesta dovedește împede că dl **ministru a întrebuințat magistratura pentru scopuri politice**. (Așa-i! pe băncile naționaliste).

Mai de mult astfel de lucruri, ca un ziar să fie cumpărat de un deputat, un membru însemnat al guvernului, nu s'au pomenit. După cele spuse de mine vă veți fi convins, că nici mandatele din chestiune nu vor fi judecate și validate după dreptate, cel puțin aceasta se pare după documentele citite.

Zakariás János: Nu bănuiești curtea dinainte.

Vlad: Dl Burdia a făcut lucrul acesta. **Acesta-i un lucru imoral din partea unui deputat și consilier de curte.**

Sunt curios cum îl vor executa deputații guvernamentali cari țin mult la morală și între cari mulți sunt membri în cazinul național. (Sgomot). Am depus eu cauția acestui ziar și cred că o astfel de încercare de-a murdări reputația unui ziar... (Sgomot). Vă pot citi și contractul!

Președintele: Vă rog să vorbiți la obiect.

Vlad: Nu-l citesc. Dar reputația guvernului este interesată. (Voci: Guvernul nu se teme!) Nu zic guvernul întreg. Dar dl Burdia s'a dat drept omul guvernului și a făgăduit o subvenție, iar dl ministru de justiție a casat procesele, deci **guvernul are legături cu această afacere**. Cred că nu putem luneca ușor peste o astfel de afacere. Propun deci ca guvernul să depună toate actele referitoare la această afacere pe masa camerei. (Contraziceri.) Cred că pe calea asta chestia națională nu poate fi dezlegată. Este ciudat sub guvernul, care proclamă sanarea și curățirea moravurilor publice, să se întâmple astfel de lucruri cari compromit și otrăvesc spiritul public.

Anunț totodată și în caz de incompatibilitate al dlui Burdia, care este și deputat și și președinte al comunității de avere din Caransebeș. Postul acesta din urmă îl pune în situația atârătoare de guvern.

Vă rog să luați aceasta la cunoștință.

Resping proiectul. (Aplauze pe băncile naționale.)

Tot în ședința de Luni a vorbit și dl **dr. Ioan Suciu**, combătând cu energie politica șovinistă a guvernelor maghiare.

D-sa a stăruiț îndeosebi asupra prigonirilor la cari sunt expuse zierele românești, ale căror procese politice se judecă la curțile cu **jurați unguri**.

Arată de asemeni pe larg că parlamentul actual nu este expresiunea voinței poporului, ci reprezintă interesele clasei bogătanilor. Protestează că Ungurii nu se mulțumesc să fie întâi în țară, ci vor să stăpânească asupra celorlalte neamuri.

Ungurii vor să ne ia, a zis, limba, guvernul prigonește pe naționaliști și sprijinește pe renegați. Numai așa un **fost polițist** (Moldován Gergely) a ajuns profesor universitar iar un **fost calfă de măcelar** (Burdia), **consilier de curte!**

Rakovszky îl admoniază pentru cuvintele din urmă.

În cuvinte calde arată alipirea poporului român pentru fruntașii săi, dovedind astfel că nu se poate susține — cum a făcut-o Andrássy — că poporul nu urmează politica deputaților săi, ci toți suntem una. Dovadă că guvernul nici nu poate face spărtură între noi.

De peste săptămână.

Socotelile expoziției. Buletinul oficial al expoziției ne dă următoarea situație financiară până la 28 Septembrie:

La această dată totalul cheltuelilor se ridică la 4.665.170 lei 42 bani, pe când totalul încasărilor se ridică la 1.165.664 lei 80 bani.

Iată cum se repartizează suma cheltuelilor pentru lucrările publice mai importante:

Construcțiunea palatului artelor 621.232 lei 75 bani; arenele române 324.000 lei; pavilionul regal 277.169 lei 45 bani; pavilionul industriei 142.739 lei 10 bani; pavilionul minelor și carierelor 172.294 lei 10 bani; pavilionul agriculturii 111.893 lei 20 bani.

Exproprieri de terenuri 289.915 lei 35 bani; plata personalului 202.055 lei 27 bani; facerea parcului 314.068 lei 67 bani; facerea lacului 107.058 lei 47 bani.

Pentru construcția luptelor navale, Toboganului și pentru Waterchute 134.070 lei 05 bani. pentru instalarea luminei electrice 347.370 lei.

Lucrarea grotelor și cascadelor 85.330 lei 75 bani; cheltueli generale 49.739 lei 13 bani.

Pentru venituri, suma cea mai mare de 450.000 lei a produs-o concesiunea loteriei și întrarea în expoziție a produs până la 28 Septembrie lei 295.223 bani 35.

— **Burdia și Birăuțiu.** »Az Ujság« delă 16 c. publică un lung articol intitulat »Scandalul unui jurnal român«. Arată cele întâmplate la »Poporul

Român« din Budapesta: legăturile d-lui Birăuțiu cu dl Stanca, cum a scăpat de cele trei procese, cum drept preț al intervenirii sale, dl Burdia a vrut să pună mâna pe ziar, i-a și dat d-lui Birăuțiu mii de coroane, dar în cele din urmă a intervenit dl dr. Vlad, care din însărcinarea deputaților noștri a intrat el în negocieri și pentru a asigura proprietatea »Pop. Român« pe sama clubului național român, a dat d-lui Birăuțiu bani și a cumpărat foaia.

»Az Ujság« povestește textual:

»**Birăuțiu** a luat banii dela Vlad nainte cu două săptămâni și însoțit de avocatul seu dr. **Bedő Mór** s'a dus la Burdia, să-i înapoieze banii. **Burdia** văzând că **Birăuțiu** a stricat contractul și vrea să-i înapoieze banii, s'a indignat grozav.

— Șarlatanule, i-a zis, o să-ți arăt eu ție, și nu a vrut să primească banii. *Ci a doua zi a făcut arătare la poliție contra lui Birăuțiu pentru înșelătorie.* Acesta a și fost citat pe azi la poliție de căpitanul Marinkovich, dar căpitanul a fost silit să-l lase liber, pentrucă **Birăuțiu** a declarat că nu a vrut să înșale, deoarece vrea să-i deie lui **Burdia** banii îndărăt. Banii au și fost depuși la judecătoria de avocatul dr. **Bedő Mór**. Căpitanul de poliție **Marinkovich** a ascultat azi și pe **Burdia** și pe mâne a citat și alți martori. **Burdia** e supărat, pentrucă **Birăuțiu**, pe care l'a scăpat de procese, l'a păcălit. Iar **Birăuțiu** e fericit, că nu va avea procese și în foaie va face iarăși vechea politică«.

— **Altul la rând!** În ziua de 15 Dec. s'a dezbătut la curtea cu jurați din Timișoara procesul pornit împotriva învățătorului **Daniel Ilicescu**, pentrucă la 25 Aprilie însoțind pe dr. **A. Cosma** candidat de deputat în cercul Făgetului, în comuna Surducul-mic a ațâțat împotriva ungarilor. Cu adevărat d-sa a apostrofat numai pe ovreiu **Singer Jenő** din Surduc, care-l întrerupsese când **îndemna pe români să țină cu românii**. A spus să nu asculte de ovrei, cari vin în sat cu fluerița și se îmbogățesc în câțiva ani.

Curtea, presidiată de **Salacz Béla**, fiind procuror **Vaniss Dezső**, jurații toți unguri, iar apărător **Szuló Ernő**, a osândit pe acuzat pentru ațâțare contra confesiunii la **14 zile temniță și 20 coroane amendă**.

— **Gimnaziul din Caransebeș** începe să preocupe zilnic pe »patrioții« din Banat. Astfel în numărul său dela 15 c. »**Temesvári Hirlap**« publică o corespondență, scoțând la iveală că la gimnaziu va fi obligator și studiul limbei române. Și lucru curios: nu strigă că e batjocorită cultura și nația maghiară, nici că s'a tradat țara — dacă se va învăța și limba românească. Numitul ziar cere numai un lucru: »Orașul să fie păzit de contra-banda agitațiilor daco-române«.

Pentru care sfârșit, zicem noi, d'odată cu deschiderea gimnaziului să se întemeieze acolo și o cazarmă de — **finanți!**

— **Oameni, nu tufă.** În vorbirea sa de Joi deputatul român **V. Goldiș** arătase cât de mult șovinismul exclusivist îndepărtează statul ungar de adevărata cultură. A doua zi a vorbit un **Simkó Feri** oare-care. Intre altele, el s'a plâns:

»Direcția din străinătate ne-a spurcat întreaga viață culturală. Influența se poate simți și în ce privește instrucția **desemului**. Modernismul d'acum în instrucția artistică însemnează a pune cu cracii în sus mîntea sănătoasă«.

Vorbește **Simkó** din experiență proprie: el într'adevăr stă pe moalele capului, altfel n'ar vorbi asemenea stupidități! Auzi: curata viață culturală maghiară a fost spurcată de curentele culturale din apus! Ceeace se observă și la — **desen!** Într'adevăr, s'au stricat rău artiștii »patrioți«: nu toți desenează... **tulipan!** Trebuie închise școlile de arte cari se abat dela programul — patriotic.

Dar nu s'a isprăvit cu atâta prostie, ci d'alde **Simkó** îi pune vârf prin următoarele »**kiszolás**«-uri patriotice:

»Este a se atribui **șovinismului nostru slab**, că în școlile elementare tot se mai învață limba germană!«

Pe semne Simkó numai atunci se va simți șovinist tare, când va declama »Talpra magyar« în — balamuc!

— **Congresul liberal.** *La congresul liberal care s'a deschis Duminecă în București sub președinția dlui Sturdza, iau parte 154 foști deputați și 94 foști senatori, apoi mulți foști prefecti și primari, precum și alți fruntași ai partidului. În vorbirea sa de deschidere dl Sturdza a accentuat necesitatea organizării în provincie.*

— **Hirotonire.** *P. S. Sa Episcopul diecezan, a hirotonit întru preot, pe Nestor Popa, ales preot în Tinca, iar întru diacon pe Alexandru Teaha, ales preot în Leasa.*

— **Din Caransebeș** primim următoarele șire interesante :

»Publicul român a fost surprins mai lunile trecute cu un fel de apel în care domnii dr. E. Daian, Teodor Câmpean-Prigor, dr. P. Ionescu și D. Voniga (cine Dumnezeu i-a știut astfel aduna?) făcea cunoscut că vor înființa aici o tipografie și librărie, »Minerva«. Lunile au trecut însă fără ca din tipografie să se fi ales ceva. Se vorbește însă că unul dintre cei sus arătați, (ghiciți care?) chiar acum tratează cu dl Burdea pentru înființarea unui jurnal românesc guvernamental. Numai locul nu e încă hotărât unde să apară noul ziar, timpul ar fi: dar de sfintele sărbători.

Idee n'avem cine dintre cei mai sus înșirați ar fi capabil a face asemenea lucru! Dl dr. Ionescu, nu-s decât puține zile de când a declarat în foaia sa că *nu aprobă politica dlui Burdea*, ci este membru al partidului național. Ceilalți purtători de reverendă, din mai multe motive, nu credem că sunt socotiți chiar de dl Burdea capabili a-i face asemenea servicii politice.

Și totuși, știrea ne-o trimite un caransebeșan care știe ce se petrece *pela comunitatea de avere*, căci d'acolo e vorba să fie dirijată politica guvernamentală română. Dl Burdea și-a pus gând mare: *să stăpânească întreg Banatul*. Zice însă un proverb unguresc: »Ki sokat markol, keveset fog«...

— **Examen pedagogic.** Dl profesor din Brad Traian Suciu, a făcut la universitatea din Cluj examenul filozofico-pedagogic cu succes *laudabil*.

Felicitări!

— **Minciună nesuccesă.** Jocul de cărți nu-i legat nici de timp nici de loc.

Cei bolnavi de aceasta pasiune joacă zi și noapte, în cluburi, cafenele, casine, la răspântia străzilor, pe câmp, chiar și în școală, pe când profesorul își ține prelegerea. Dar încă nu s'a întâmplat cazul, că cineva să joace cărți în staulul de porci. Vasile Jovanov din Satul-nou, a făcut aceasta încercare... S-a dus noaptea pe la orele 10 în staulul lui Jertfa Homolnicean, voind să-i fure porci. Homolnicean s'a trezit, iar Iovanov a luat tâlpășița fără să-i fi putut fura! N'a scăpat însă cu atât, căci Homolnicean l-a cunoscut și în ziua următoare l-a dat pe mâna judecătoriei din Panciova. Aici șiretul Iovanov s'a apărât zicând, că lui nici prin minte nu i-a trecut să fure porcii și că a venit la Homolnicean, fiindcă acesta l-a chemat pe orele zece să joace cărți cu el în staulul porcilor. El a și venit, dar stăpânul n'a fost încă acolo. Judecătorul însă n'a dat crezământ fasionării lui, și l-a pedepsit *la 6 luni închisoare*. Tabla regească din Timișoara a redus sentința *la trei luni*.

— **Scene din dieta croată.** De mai multe zile dieta croată discută asupra adresei. Aproape în fiecare zi starcevicianii se încaieră cu rezoluționiștii pe cari îi numesc »maghiaroni«, așa că prezidentul și de câte 2—3 ori este silit să suspende ședința. Invecitive ca: »mincinosule, păcătosule, obraznicule«, sunt floare la ureche.

Tomatz, față de propunerea coaliției de a se recunoaște și sârbii ca nație, zice că asta nu-i demnă de »regele croată«.

Grahovatz (președinte) roagă pe toți să nu amestece în discuție pe M. Sa.

Gasparovits. Colegul Tomatz a amintit respectuos de regele.

Elegovits. Trăiască regele, jos Kossuth.

Tomatz. În adresă se pomenește într'una de coroana Stului Stefan, dar de coroana Croației nici pomeneală. Într'o parte Dumnezeu și Croația, în cealaltă Kossuth și voi! (Zgomot).

Babics. Rușine că se mai găsesc oameni cari vorbesc astfel.

Elegovits ia în gură o fluieră și începe a flueria.

Se naște un zgomot infernal, prezidentul e silit să ridice ședința.

Scene de astea sunt la ordinea zilei în scupcina dela Zagreb.

— **Rojdestvensky și Nebogatov.** La Peterburg conziliul superior de războiu continuă a desbata procesul intentat admiralului Nebogatov. Senzație mare a făcut Mercuri intrarea în sală a admiralului Rojdestvensky chemat ca martor. Toți s'au sculat de pe scaune și l-au salutat.

Venind rândul la ascultare, Rojdestvensky a cerut mai înainte de toate permisiunea să nu dea răspuns la întrebările ce ar putea să-l privească și pe el. A declarat apoi, în decursul ascultării, că într'adevăr japonezii au avut artilerie mai bună, ținteau perfect, ceea ce se explică prin faptul, că mărinarii japonezi au fost ezersați mai bine ca rușii. În marina rusească numai puțini artileriști au avut prilej să tragă cu tunul, cei mai mulți erau spectatori. Materialul de artilerie rus era de altfel cam d'opotrivă cu al japonezilor. Flota condusă de Nebogatov numai așa i-ar fi folosit, dacă ar fi sosit mai iute. La întrebarea dacă în împrejurări analoage ar fi procedat și el ca Nebogatov, n'a dat răspuns. A declarat însă, că ar fi fost rău dacă la ordinul de predare al lui Nebogatov oficerii ar fi refuzat supunerea. »Crezi dă — a zis către procuror — că ar fi fost bine, ca oficerii să nu se fi pus ordinului de retragere a lui Kuropatkin la Liao-iang? Eu din parte-mi i-ași fi impușcat pe toți aceia, cari nu s'ar fi supus ordinului meu«.

Procesul va mai ține poate câteva zile.

— **Cum se împiedecă emigrarea?** E din cale afară revoltător, că un biet om care aici nu poate să-și câștige pâinea de toate zilele voind, să plece în altă țară, e împiedecat și supus tuturor șicanelor poliției. Căci cum vreau cărmuitorii noștri să împiedece emigrarea? Așa că pun păzitori ageri la toate granițele și pe bieții pasageri îi controlează cu toată vigoarea. Dacă apoi bănuiesc ceva, îi înapoiază. Așa s'a întâmplat și cu muncitorul Matei Hadji, a cărui brațe tari aici nu i-au adus cele de lipsă pentru traiul vieții. A voit deci să plece în Germania. La granița țării însă a întâmpinat mari neplăceri. L-au boicotat și desbrăcat și deși spunea bietul, că numai în Germanin pleacă și nu în Americă, i-au luat banii, iar pe el l-au închis ca pe un făcător de rele. După o zi de închisoare și foame, a fost escortat.

Adecă și se impune o datorință numai: să mori aici.

— **Presa din Viena** publică și ea toate amănuntele afacerii dintre dl Birăuțiu și dl Burdia pe d'oparte, pe de altă parte dintre clubul național român și dl Birăuțiu. Noi deși știam toate fazele prin cari a trecut dl Birăuțiu cu ziarul său, n'am socotit de cuviință să publicăm nimic. Țineam să nu ni se poată spune, că ne bucurăm de năcazul ce a dat peste un ziar român. Și dacă mai zilele trecute provocam pe cei în drept să se pronunțe asupra schimbării la față a »Poporul Român« care publica articole și scrisori împotriva *frunțașilor* români și dată viața noastră națională numai dela descălicarea în arenă a dlui Birăuțiu incoaci, o făceam tocmai pentru ca să se clarifice situația, să se știe că »Pop. Român« în noua sa schimbare nu e aprobat de frunțașii autorizați. O lămurire s'ar fi putut da cu atât mai ales, cu cât și dl Birăuțiu spusese că »negăsind garanție« la deputații noștri, nu le vinde tipografia și ziarul. Aflând garanție la dl Burdia, a vândut dsale ceea-ce avea de vânzare. Știam și de negocierile cu Burdia. Că s'a

întors acum și e vesel, că poate vinde foaia clubului, cu atât mai bine. Nu-i strică nici dl Burdia pățania,

Ținem să se fixeze însă, că dl Birăuțiu *văduse dlui Burdia* foaia, și numai după-ce i-s'a asigurat avantajii mai multe din partea dlui Vlad, s'a resgândit. Cum va descurca lucrurile cu poliția (care fără îndoială nu o să-i țină parte se va vedea.

Atitudinea asta, tergiversarea cu Burdia, om guvernului, se vede că a indignat și pe dl Vlad căci iată ce scrie »Libertatea« din Orăștie:

»Birăuțiu — scos din politică. Dl Birăuțiu s'a resgândit și decât să se dea de mal cu foaia sa burdistă, mai bine a vândut'o clubului deputaților noștri, rugându-i să o tipărească tot el, dl Birăuțiu, se lasă de politică și se retrage de unde a pornit, la cinstita măiestrie de tipografe Bine a făcut. Că în politică să scrintise rău. *fi sese cu mult mai tare prins în clește de Burdia decum îl descoperisem noi! Se legase cu un tract de el!* Și era să facă o politică păcătoasă prin foaia lui, de era scandal!

»Acum că a vândut'o partidului, bine a făcut Scapă și el de bancrotarea sigură ce-l aștepta cu vânduta sa foaie, și poporul român scârba unei desamăgiri urite«.

Iată-l deci pe dl Birăuțiu și ajuns celebru în presa din Viena și scos din circulație de frații dela »Libertatea«.

Decât noi așa auzim: partidul tot l'ar fi gajat cu contract.

— **Politică de Rózsa Sándor!** Sub acest titlu »Gross Österreich« publică în numărul de 17 Decembre un articol, arătând ce politică face »cameleonul politic conte Apponyi«. Condamna în termenii cei mai aspri vorbirea din Dieta, care se oglindește tendența dușmănoasă față de școlile naționalităților.

— **Ferdinand II-lea.** În Decembrie 8 s'a împlinit jumătate de secol, de când s'a făcut atentatul căruia i-a căzut jertfă regele Ferdinand II-lea al Siciliei. Cu prilejul marilor serbări militare întâmplase că regele făcuse inspecție, ca înmormântare, când se făceau astfel de serbări. Serbarile aveau parte caracter bisericesc, parte militar și regele, care se credea un mare strategic, avea o deosebită plăcere, ca el să comandeze armata lui. Încunjurat de corpul ofiteresc a ascultat până la sfârșit slujba dumnezească și când s'a încheiat eșirea cu darurile, au îngenunchiat cu toții. După terminarea slujbei, regele Ferdinand II-lea a eălărit pe lângă șirurile de soldați. Odată se îndreaptă spre vânători, căci vedea un soldat mișcându-se care îi atrase atențiunea. Așa ajunsesse, soldatul impușcă asupra regelui dar nu nimeri. Fără să-și piardă prezența, scoar săbia și voi să-l străpungă. Regele însă se rău și astfel fu atins numai în partea de jos a piciorului. Soldatul la moment fu desarmat. El din Calabria și gândul de a ucide pe regele preocupă mai de mult. Sub decursul cercetării a spus că voit să se răsbune pentru familia sa a cărei avere au confiscat-o în lupta din 1848 și zadarnic au făcut petiție către regele, numai nu li s'a reînăpoiat.

Soldatul cu trei zile în urmă a fost spânzurat tot în acel loc, unde încercase atentatul. Când în minutele ultime au întrebat de el, că pare-și pentru fapta făcută, a răspuns, că-i pare rău că n'a succes atentatul și că acel mișel a rămas în viață.

Fost-a o conjurație, sau numai un atentat pro-venit dela un singur om, nu se știe, e știut însă că tot în aceia lună a fost aruncată în aer o magazină cu praf de pușcă dela marginea mării unde se afla corabia cu care avea să călătorească regele bolnav.

La trei săptămâni în urmă aproape de castelul regelui a explodat altă bombă. Regele a scăpat însă teafăr. Mai mult nu s'a arătat în mijlocul miliției sale. La doi ani în urmă a și murit, răpus de boala provenită din atentatul prim.

an, adresăm către toți iubitorii culturii populare române din această țară un călduros apel, să-și rescumpere cât mai mulți felicitările de anul nou în folosul »Muzeului istoric și etnografic«.

Terminat și inaugurat splendidul palat al Muzeului istoric și etnografic, ridicat de »Asociația« și având acum a-l inzeștră în mod demn răspunzător destinațiunii sale — sperăm că țara noastră va fi primit în toate cercurile cu încredință și însuflețire îndoită. Sprijinul public va face posibil »Asociațiunii« să realizeze în cele mai bune condiții obștească: înzeștrarea »Muzeului istoric și etnografic«.

Amnele celor ce și-au rescumpărat felicitările în publicații în ziare și în foaia populară a »Asociațiunii«.

București, 19 Decembrie 1906. *Comitetul central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.* Iosif Sterca Șuluțu.

Miraculoasa vindecare a tetanosului. New York se scrie: Printr'un mijloc eroic, mai încercat până acum, s'a obținut vindecarea într'un caz de tetanos.

Un zece săptămâni, un tânăr anume, de pe urma unei unghii încarnate, a contractat teribilă boală care în opt zile s'a agravat în mod în cât cazul era considerat ca disperat.

Medicii au recurs atunci la un remediu eroic din brațul stâng a lui Myller aproape un litru de sânge în urma cărei operații urmă o îmbunătățire.

Un Myller este perfect vindecat, după ce a suferit zece săptămâni între viață și moarte, din cauza extremei slăbiciuni.

Autorul curei miraculoase crede a fi găsit în acest mod în cât cazul era considerat ca disperat un tratament al tetanosului.

Greva matrozilor italieni. Din Milano se știe, că în Livorno, Genua și Porta-Feraro corăbiile și vapoarele au mai încetat de-a funcționa, căci matrozii au intrat în grevă.

Anunț muzical. Se aduce la cunoștința dirigentilor de cor, că broșura cu cântece populare a dlui *Aurel Popovici*, se mai află de vânzare în puține exemplare încă. Broșura aceasta are în extensiune de 75 pagini, cuprinde 15 cântece frumoase. (aranjate pe 4-6 voci mixte bărbătești), cari au plăcut mult publicului nostru. Recomandăm cu căldură opul acesta, și înșiși că — acum când pretutindeni reîncep sărbătorile pentru viitoarele concerte — va fi primit corurilor noastre. Prețul broșurei este franco, e 10 cor. A se adresa autorului în biroul-mic (Kistikvány p. Kákova).

Recvisite școlare, mâpi, globuri, mașine de calcul, recvisite fizice și geometrice se pot găsi la librăria lui Jngusz J. és fia. Arad, str. Szezer János.

Săpun de viorea de Parma. Sub această denumire de câți-va ani e în circulație un nou săpun folositor. Cine nu iubește mirosul de viorea și dacă știm, că acest săpun plăcut face față, dacă știm, că în astfel de calitate și pe așa preț în străinătate nu putem căpăta săpun, atunci putem aștepta, ca publicul nostru să nu întrebuițeze acest săpun, numai ca să găsească mână de ajutor pregătitorului, ci în interesul său propriu. O bucată 80 fil. 3 bucăți 200 fil. Pregătește: Szabó Béla fabricant de săpun de toaletă. Miskolcz. Se poate căpăta în farmacia lui Fischer János, Timișoara în prăvălia Wisemayr Ferencz.

Când încăruaște părul sau barba să întrebuițeze remedierul de păr alui Balla. Detalii vezi la inserate. Sunt puține dame, cari n'au să mulțumească vecinica și să se curată, cremei de viorea alui Balla în trei luni seceră cele mai admirabile rezultate. Să nu și mii, de epistole de recunoștință. Prețul unui flacon 1 cor. Deslușiri între inserate.

Contra tusei, petelor de ficat și respirație grea cel mai sigur medicament e siropul de munte pentru piept a farmacistului Balla. Efect sigur, recomandat de medici. Descrierea adevărată între inserate.

La umflături din degerare sau la alte boli provenite prin înghețare cel mai sigur medicament, ce alină și vindecă e alifia contra înghețării alui Balla. Prețul unui borcan 1 cor. Detalii între inserate.

Nu-i nimeni bolnav, dacă întrebuițează balzumul regesc renumit al farmacistului Grosz Nagy Ferencz din Debreczen, ce vindecă pe oricine de dureri de cap, podagră, dureri de dinți și de șele.

Nefericire. Pentru cine e rob cu totul de patima beției, un medicament neîntrecut, ce poate să-l împiedice și desvețe dela aceasta patimă distrugătoare și omoritoare de viață prețuește foarte mult. Atragem atențiunea asupra inseratului farmacistului Frankl Antal din Seghedin, ce-l publicăm sub titlul »Am fost bețiv.«

Wolf J., pantofar de ghete iemeiești și bărbătești Arad, strada Weitzer (palatul minoriților).

Nu mor porcii nici nu se îmbolnăvesc dacă se întrebuițează pravul pregătit de farmacistul Kun István din Hajduszovat. De aceea se nu pregete nime a cumpăra acest prav. Mai pe larg între inserate.

Antidol este medicamentul cel mai bun contra durerii de cap, migrenă, trocnă. Pentru efectul admirabil a fost premiat la expoziția de igienă din Paris, Londra, Berlin și Bruxela cu medalia de argint. Medicamentul nu trebuie beut, ci pe palmă pus și sorbit. O sticlă de Antidol costă 120 cor. Se capătă în toate farmaciile și în laboratorul chemic a lui Vilmos B. Debreczen.

Poșta Redacției.

A. F. R. St. în Blaj. Acea librărie e în strada Deák Ferencz.

Poșta Administrației.

Ilie Groza, N.-Komlos. Am primit 4 cor. ca abonament până la 1 Iulie 1907.

Teodor Novac, Iezvin. Am primit 4 cor. ca abonament până la 1 Iulie 1907.

Adam Costa, Bajesd. Am primit 1 cor. ca abonament până la 1 Ianuarie 1907.

I. M. Cuptoria. Am primit 1 cor. ca abonament până la 1 Ianuarie 1907.

George Tripa, Kuvin. Am primit 4 cor. ca abonament până la 1 Iulie 1907.

Nica Tripa, Kuvin. Am primit 4 cor. ca abonament până la 1 Iulie 1907.

Ion Savii, Sagh. Am primit 3 cor. ca abonament până la 1 Ianuarie 1907.

Ion Toma, Ohaba-mutnic. Am primit 4 cor. ca abonament până la 1 Iulie 1907.

Zaharie Moga, Gy. Rahány. Am primit 8 cor. ca abonament până la 1 Ianuarie 1907.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut »REVISTA NOASTRĂ«, anul al II-lea Nr. 14., cu următorul sumar bogat:

- «Felicia», roman de Constanța Hodoș.
- «De departe», poezie de Elena Farago.
- «Ceas de jale» de Octavia Corodeanu.
- «Sonete» de I. U. Soricu.
- «Gând resleț», poezie de Simca.
- «Nu-i sborul fantazie», poezie de Virginia.
- «Grivase», Galeria artistelor noastre: Dna Irina Leonescu, (cu portret) de R. N., «Năluca», nuvelă de G. Frunză.
- «Epigrame» de Spin.
- «Porumbaca Babii Mimii» de Fl. Cristescu.
- «Serenadă», poezie după Cattulle Meudès de Adriana Gheorghiu Buzoianu.
- «Mulțimea și Arta», traducere din Ellen Key.
- «Cugetări» glume răspunsuri.

Un număr 30 filleri. Abonament 8 cor. pe an. Apare de două ori pe lună. Redacția și administrația București Str. Teilor 78.

La Administrația noastră se află următoarele cărți de vânzare:

»La Roma« de Russu Șirianu	Cor. 2.—	plus 10 fil. porto
»Povestiri și schițe« de S. Secula	1.—	5 " "
»Nuvele« de Emil Zola	Cor. 0.40	5 " "
»Școlarul declamator«	" 0.50	5 " "
»Stropi de roaună«	" 1.—	10 " "
»Aur« Const. Hodoș	" 1.50	10 " "
»Telegrama« farză în 3 acte	" 0.30	3 " "
»Amicul Poporului« T. Vuiculescu	" 1.—	10 " "

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Cota oficială pe ziua de 20 Decembrie.

INCHEEREA la 12 ORE:

Grâu pe Aprilie 1907 (100—kg.)	7.43—7.44
Secară pe 1907	6.58—6.59
Orz pe 1907	7.48—7.49
Cucuruz pe 1907	5.13—5.14

INCHEEREA la 5 ORE:

Grâu pe Aprilie 1907	7.43—7.44
Secară pe Aprilie 1907	6.58—6.59
Orz pe 1907	7.46—7.47
Cucuruz pe 1907	5.13—5.14

Redactor responsabil Sever Bocu. Editor-proprietar George Nichin.

A apărut și se află de vânzare la administrația »Tribunei«:

Chestiunea de naționalitate.

De Br. Eötvös József, tradusă de Sever Bocu.

Prețul 2 coroane plus. 10 fileri porto.

A apărut și se află de vânzare la administrația »Tribunei«

Românii din Bosnia și Herțegovina în trecut și prezent.

Comunicări făcute »Academiei Române« în ședința din 19 Octombrie 1904. Adăugate și întregite de Isidor Ieșan. Se poate căpăta cu prețul de 1 Cor. 50 fil. Plus 10 fileri porto.

Am fost bețiv în totdeauna până ce am folosit medicamentul contra beuturii alui Frankl Azi mă în torc cu scârbă dela orice beătură spirțuoasă. K. M. casa p. Acest medicament n'are nici gust, nici miros. Se poate pune în orș și ce beătură spirțuoasă. Sănătăți nu-i stricăcios. Un flacon întreg 5 coroane. Acest medicament nu se poate procura și nu se poate căpăta nicăiri, decât în farmecia lui

FRANKL ANTAL
(Szeged, Felsőváros nr. 20)

Unidul-Universal

Magazin principal: Farmacia lui Török József, Napost, Király-utca 12 și Andrássy-ut 25 precum și în cele mai multe farmacii.

vindecă podagra, reuma, catarul (troacna) și influența, tot felul de dureri de mâni, picioare, spate și șele iscate din răceală, mănăcarimea, durerea de măsele și cap. Recrează și întărește muschii și nervii, ceea-ce documentează număratoarele epistole recunoscătoare sosite dela medici și privați. O sticlă de un deți costă 1.50 fil., trei bucăți să trimit franco; 6 sticle mici de probă costă 3 coroane; 12 sticle franco 5 coroane. o o o o o o o o o o

Să trimit pe lângă ramburs posthal prin FARMACIA »Vörös kereszt« (crucea roșie) Temesvár.

Cine e bolnav!!

Oleul-Reuma de Baile-Ercu-lano a lui **Dr. Arányi** foarte renumit, ce n'ar trebui să lipsească din nici o casă necondiționat și cu siguranță vindecă

! reuma, cursoarea și podagra. !

È recomandat la durere de mână, spate, pept, șele, lovitură, silă, scrântitură, durere de urechi, tunit de urechi, durere de cap și dinți. Provăzut cu îndrumare pentru întrebuințare punctuală. — Prețul unei sticle 2 coroane. Sticlă de probă 1 coroană. Să fim de băgători de samă la numele lui Dr. Arányi! Ori ce altele sunt falsificări tendențioasă. — Se poate căpăta numai la pregătitorul:

Farmacia BALLA SÁNDOR, Hódmezővásárhely, Fő-tér.

La comande prin poste pentru expediție și ladă se compută 40 fl. La comandă mai mare de 6 coroane pachetarea gratuită și pachetul se expediază scutit de ch-ituială în caz de trimitere înainte a sumei.

Firele de păr cārunt

își redobândesc adevărata culoare dacă în trei zile întrebuințăm

RESTORER-ul de păr a lui **BALLA**

Garantez pentru nevinovăția și efectul ce-l are. Prețul unei sticle 2 cor., sticlă de probă cor. Să ne ferim de imitațiuni. Se poate căpăta la pregătitorul: Balla Sándor, farmacist în Hódmező-Vásárhely.

Față frumoasă!
Dintre toate mijloacele cosmetice de până acum acesta e unicul cel mai remarcabil, renu-
mă de piele, piștrui, bube, pete de ficat etc. dispăre. Probați
de Cremă de viorea de a lui Balla
un borcan de săpun 60 fil.
Balla Sándor, farmacist Hódmező-Vásárhely.

Dame!

Frumsețā vecinică!
Dintre toate mijloacele cosmetice de până acum acesta e unicul cel mai remarcabil, renu-
mă de piele, piștrui, bube, pete de ficat etc. dispăre. Probați
de Cremă de viorea de a lui Balla
un borcan de săpun 60 fil.
Balla Sándor, farmacist Hódmező-Vásárhely.

putem dobândi, dacă întrebuințăm Crema de viorea (Ibolyka) a lui Balla. Dintre toate mijloacele cosmetice de până acum acesta e unicul cel mai remarcabil, renu-
mit și premiat. Redă frumsețā uimitoare, piele curată, albă strălucitoare. Ori-ce infectațiune a pielii, piștrui, bube, pete de ficat etc. dispăre. Probați
și vă veți convinge. — Un borcan de Crema de viorea a lui Balla unsuroasă pentru întrebuințare sara 1 cor. Pudră în culoare albă, roză și galbenă, prețul 1 cor., o bucată de săpun 60 fil.
uscată, pentru întrebuințarea ziua 1 cor. O sticlă mare de apă pentru față 1 cor. și se poate căpăta numai de la inventatorul
Să ne ferim de imitațiuni, adevărat e numai a farmacistului BALLA, și se poate căpăta numai de la inventatorul
Balla Sándor, farmacist Hódmező-Vásárhely.

Astma

suferinzii de respirație grea cari nu pot dormi și să se culce, căci se înadușe, cine nu poate să se urce pe scări sau munți, căci le stă respirația, cari sufăr de baterie de inimă, abea putând suferi căldura, pentru aceia adevărata mântuire vine dela praful Astma pregătit de dr. Némethy. La comandă se recere și etatea
Un borcan 5 cor. La boale învechite, borcan dublu 9 cor.

Se poate căpăta numai în farmacia — **BALLA SÁNDOR,** Hódmezővásárhely.

D-șoare!

Cine e bolnav!

La moment alină și necondiționat vindecă tusă, respirație grea și durere de cap

SIRUPUL DE MUNTE PENTRU PIEPT

A FARMACISTULUI BALLA

renumit, recomandat de medici și care face cel mai bun efect.

La moment împedecă tusă convulsivă, tusă măgărească, durere de piept, greață, respirație, astma, trocnă, ferbințeală și regușală.

SIRUPUL DE MUNTE PENTRU PIEPT a lui BALLA descris mai sus se aduce în circulație în două forme.

Numai pentru cei în etate și pentru copii de 12 ani în sus. Zilnic câte 4 lingurițe. La copii de 12 ani în sus tot așa. Prețul 2 coroane.

Numai pentru copii de 12 ani în jos. Zilnic 4-5 lingurițe. Prețul 1-20 cor. Îndrumări de trebuințare alăturăm.

Se poate căpăta numai la pregătitorul:
Farmacia BALLA SÁNDOR, H.-M.-Vásárhely, Fő-tér.

LA COMANDE PRIN POȘTE pentru expediție și ladă se comandă 40 fil. La comandă mai mare de 6 cor. pachetarea gratuită și pachetul se expediază scutit de ch-ituială în caz de trimitere înainte a sumei.

TELEFON 238. TELEFON 238

Paltoane pentru dame după moda cea mai nouă

Cojoace pentru femei
Paltoane pentru fete

în prețuri foarte scăzute.

Radó Gyula, **MAGAZIN de HAINE pentru FEMEI**
vis-à-vis cu biserica Minorijilor.